

**Mielikuvia muovaamassa – Tapaustutkimus propagandan keinoja hyödyntäen
muokatusta Japanikuvasta Newsweekin ja Fortunen artikkeleissa 1940-luvun
lopulla ja 1980-luvun puolivälissä**

Oulun Yliopisto

Historiatieteet

Historian maisterin
tutkielma

9.9.2014

Tuomo Hurtig

Muusalleni Eevalle ja yhteiselle tulevaisuudellemme,
tulevaisuuden polku on reunustettu menneisyyden kivillä.

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	4
1 Propagandan keinoja hyödyntäen muokattu Japanikuva Newsweekin ja Fortunen artikkeleissa 1940-luvun lopulla	17
1.1 Murskattu uhka - Japani Yhdysvaltojen vihollisena	17
1.2 Japseista japanilaisiksi - Japani Yhdysvaltojen tulevana liittolaisena.....	21
1.3 Nöyriä japanilaisia ja jäykkäniskaisia miehitysbyrokraatteja - Japani miehittäjien uudistusten uhrina.....	25
1.4 Luonnonkaunis takapajula - Japani vieraana, eksoottisena maana	35
1.5 Harmaan sävyisiä kuvia – propagandan väri ja artikkelien välittämä mielikuva..	37
2 Propagandan keinoja hyödyntäen muokattu Japanikuva Newsweekin ja Fortunen artikkeleissa 1980-luvun lopulla	41
2.1 Menestyvä markkinavoima - Japani Yhdysvaltojen oppilaana	41
2.2 Uppiniskainen omanedun tavoittelija - Japani Yhdysvaltojen vapaamatkustajana	45
2.3 Heikompien kustannuksella - Japani kehitysmaiden hyväksikäyttäjänä.....	51
2.4 Tehokkaat ja itsekkäät - Japani eksoottisena itämaana	53
2.5 Uutta väriä ja erilaisia kuvia – Propagandan väri ja artikkelien välittämä kuva ...	60
LOPPULAUSE	65
LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS	67

JOHDANTO

Aiheen merkitys

Elämme maailmassa, jossa lukuisat tahot pyrkivät vaikuttamaan meihin joka päivä. Yritysten laatimat mainokset yrittävät saada meidät ostamaan mitä moninaisimpia tuotteita, valtion levittämät julisteet yrittävät iskostaa mieliimme järkeä vesillä liikkumiseen ja hyvä ystävä yrittää houkutelaa yökerhoon, vaikka tietää, että aamulla pitäisi olla tarkkana töissä. Nämä ovat vain esimerkkejä tilanteista, joissa meitä koetetaan saada tekemään asioita, joita emme välttämättä tekisi ilman ulkopuolisen tahon myötävaikutusta. Mitä yhteistä näillä yrityksillä sitten on? Ihmismieleen on pyritty vaikuttamaan kautta aikojen. Vuosituhansien ja -satojen aikana tällä saralla saadut kokemukset ovat kerryttäneet vaikuttajan työkalupakkia, propagandaa. Sanana propaganda on nykyään pahasti poissa muodista, sillä se loihtii useimmille mielikuvia sodista ja kovaäänisistä, jotka huutavat valheita ihmisten kuultavaksi. Niinpä tänä päivänä propagandan sijasta käytetään suositumpia sanoja kuten *mielipidevaikuttamista* tai *mainontaa*. Vastaavasti propagandisti muuttuu *mielipidevaikuttajaksi*, *mainosmieheksi* tai *brändäysspesialistiksi*. Nimestä riippumatta lähes kaikella mielipidevaikuttamisella on yhteinen teoreettinen pohja: psykologiaa, sosiologiaa, historiaa ja biologiaa hyödyntämällä kehitetty metodisto, sillä vuosisatojen aikana propagandaa on yritetty soveltaa lukemattomissa tilanteissa. Niinpä tieto siitä, mikä toimii ja mikä vastaavasti ei, on kantautunut nykyajan propagandistien käyttöön.¹ Propagandan vaikutus voidaan nähdä niin historiassa kuin nykypäivässäkin, mikä tekee siitä yhtä aikaa ajattoman ja ajankohtaisen aiheen. Näin ollen olenkin päättänyt maisterintyössäni perehtyä mielipidevaikuttamiseen pintaa syvemältä; tapaustutkimuksen keinoin.

Ihmisellä on luontainen taipumus käsitellä ja tulkita ympäröivästä todellisuudesta saamaansa informaatiota muodostamalla siitä yksinkertaistettuja mielen sisäisiä konstruktioita, kuvia. Näiden kuvien tehtävänä on toimia toisaalta jo saadun tiedon ja kokemuksen reserveinä, toisaalta kehikkona, jonka avulla uutta tietoa on mahdollista tulkita ja jäsentää. Nämä konstruktioita ovat hyvin kestäviä, ja vaikka niiden

---

¹ Smith, Encyclopedia Britannica: "Propaganda", elektroninen dokumentti.

muokkaaminen pitkäjänteisen prosessin kautta tai äkillisen mullistavan tapahtuman asettamien vaatimusten vuoksi on mahdollista, ne säilyttävät useimmiten pohjavireensä kautta elinkaarensa. Ihmisillä on myös universaali taipumus identifioida yksilöt osaksi laajempaa kokonaisuutta, ja näin ollen helpottaa saadun informaation hallittavuutta. Ihmisten välisessä kanssakäymisessä tämä näkyy taipumuksena jakaa yksilöt sisäryhmiin (meihin) ja ulkoryhmiin (niihin). Sisäryhmiin liitetään useimmiten korostetun positiivisia piirteitä, kun taas ulkoryhmien toimet nähdään herkästi negatiivisessa valossa. Tämä päänsisäinen rintamalinjojen muodostaminen kuvia käyttämällä todistetusti lisää sisäryhmien koheesiota, mutta johtaa usein vastakkainasetteluihin ulkoryhmien kanssa.² Kuvien käyttö on siis olennainen osa jokaisen ihmisen arkista toimintaa, mutta se tarjoaa myös voimakkaan mahdollisuuden mielipiteen muokkaamiseen ja omien tavoitteiden ajamiseen niille, jotka osaavat kuvia hyödyntää. Niinpä olen pitänyt tärkeänä käsitellä työssäni paitsi propagandan keinoja, myös mielikuvia, joita ne pyrkivät muokkaamaan ja hyödyntämään.

Käsittelyni historiallisiksi konteksteiksi olen valinnut yhdysvaltalaisen Newsweek ja Fortune -julkaisujen välittämät Japanikuvat 1940-luvun ja 1980-luvun lopulla. Tärkeimmät syyt näiden historiallisen aikakausien valintaan ovat paitsi niiden mielenkiintoisuus, myös niiden mielipidevaikuttamisen näkökulmasta tarjoamat erityispiirteet. Näitä ovat esimerkiksi nopeat suunnan muutokset yhdysvaltalaisen mielipiteessä japanilaisista (vihollisesta liittolaisuuteen, liittolaisuudesta kilpailijaksi), Yhdysvaltojen merkittävä asema Japanin tulevaisuutta muovaamana tekijänä (miehittäjä, suojelija) ja kahdenkeskisen suhteen ulkopuolisten tahojen vaikutukset retoriikkaan (kylmän sodan aikainen Neuvostoliitto, kehittyvä kolmas maailma).

Tutkimustilanne

Propaganda on moninaisen luonteensa ja häilyvien rajojensa vuoksi usein vaikeasti lähestyttävä tutkimuskohde. Esimerkkejä onnistuneesta propagandan teemallisesta tai metodisesta tutkimuksesta löytyy, mutta keskeisen merkityksensä vuoksi uskon mielipidevaikuttamisen kaipaavan lisää huomiota. Vastaavasti kuvatutkimusta on, varsinkin viime vuosina, tuotu historiallisen tutkimuksen eturiviin hyvin tuloksin. Koen kuitenkin, että nimenomaan propagandan keinojen kautta kuvatutkimusta lähestyvälle

---

² Ratz 2007, 189, 199-200. Zur 2013.

työlle on tänä päivänä kysyntää. Tähän vaikuttaa mielestäni ennen kaikkea informaation keskeinen merkitys nykyisen yhteiskunnan (ja siten myös yksilön) toiminnassa. Tieto- ja viestintäkeskeinen yhteiskuntamme antaa informaation levittäjille ja muokkaajille merkittävän valta-aseman, ja mielikuvan rakentamiseen ja -muovaamiseen liittyvän prosessin ymmärtäminen on kriittinen osa medialukutaitoa – jokaiselle yksilölle ensiarvoisen tärkeää työkalua. Mielipidemuokkaamisen periaatteiden ymmärtäminen antaa keinot sen tunnistamiseen ja tarkasteluun.

Ensimmäisessä pääluvussa tarkasteltava Japanin miehityksen aikakausi on historiallisesti erittäin tarkkaan tutkittua. Miehityksen taloudellisiin ja hallinnollisiin toimiin on perehdytty huolella³, sen kulisseissa tapahtunutta poliittista kädenvääntöä on tarkasteltu⁴ ja japanilaiskuvan muuttumista yhdysvaltalaisen silmissä on tutkittu⁵. Propagandan metodeja tarkastelevan tutkimuksen kannalta aikakausi on kuitenkin varsin koskematon. Niinpä pidän perusteltuna valottaa omalla tutkimuksellani tätä aluetta.

Toisessa pääluvussa käsiteltävä, 1980-luvulla (uudestaan) pinnalle nousut ”Japan Bashing”⁶ on ilmiö, joka on myös saanut osakseen merkittävää huomiota historian tutkimuksen piirissä. Ilmiötä on lähestytty rasismien⁷, propagandan⁸, politiikan⁹ ja jopa lingvistiikan¹⁰ keinoin. ”Japan Bashing” –termi on edelleen kiistanalainen poliittisen latautuneisuutensa vuoksi, joten suurin osa tutkimuksista pyrkii omasta näkökulmastaan todistamaan ilmiön olemassaoloa – tai päinvastaista. Omassa tutkimuksessani ilmiötä ei niinkään tutkita itsenäin, vaan se saa toimia kontekstina ja ponnistusalueena laajemmalle tavoitteelle: mielipidevaikuttamisen käyttämiselle mielikuvaa rakentavana ja muokkaavana tekijänä. Pyrin takaamaan tutkimukseni lähtöasetelmien tarkalla valikoinnilla olosuhteet, joissa voin tarkastella, ja valottaa, mitä hyödynnetyt propagandan ja kuvan rakennuksen keinot kertovat lähteen laatijasta ja erityisesti laatimisajankohdasta.

---

³ Katso Takamae 2002, Dower 1999.

⁴ Katso Schonberger 1989.

⁵ Katso Okkonen 2009, Saunavaara 2009.

⁶ Japan Bashing. 1980-luvun lopulla Japanin taloudellisen vahvistumisen ja Yhdysvaltojen taloudellisen heikentymisen provosoima ”Japanin lyttäminen” – maan mustamaalaaminen eri yhdysvaltalaisilla foorumeilla ja medioissa. Morris 2011.

⁷ Katso Hohri, Angel.

⁸ katso Chronister.

⁹ Katso Crichton, Moeller.

¹⁰ Katso Nuessel.

Tutkimuskirjallisuutena hyödynnän laajaa valikoimaa teoksia, joilla pyrin a) luomaan historiallista taustaa ja kontekstia propagandalle tutkiminani ajankohtina (esimerkiksi TAKAMAE EIJI: *The Allied Occupation of Japan*, NARRELLE MORRIS: ”The Japan Bashing – Anti-Japanism since the 1980s”), b) rakentamaan tarvittavaa teoreettista kehikkoa propaganda-analyysille ja niiden tulkinnoille (esimerkiksi KARI ALENIOUS: haastattelu, DAVID STRAKER: *Changing Minds and Persuasion*), sekä c) esittelen kuvatutkimuksesta hyödyntämiäni teorioita (esimerkiksi DAVID RATZ: *The Study of Historical Images*). Lisäksi hyödynnän tutkimuskirjallisuutta tulkitessani tai kommentoidessani lähteideni hyödyntämiä mielipidevaikuttamisen keinoja tai väittämiä. Kaikkia näistä teoksista en ole siis valinnut etukäteen, vaan olen antanut myös tutkimuksen edistymiselle mahdollisuuden keskittää huomiotani tutkimustehtäväni kannalta merkittäviin asioihin.

Tutkimustehtävä

Tässä työssä tulen valottamaan sitä, minkälaista Japanikuvaa tutkimukseni kohteet välittävät, ja miten propagandan keinoja on käytetty tätä kuvaa rakentamaan. Lähestyn ongelmaa valitsemalla kaksi historiallista ajanjaksoa (1940-luvun loppu ja 1980-luvun puoliväli), joiden ajalta poimittujen lehtiartikkeleiden tapauksissa tarkastelen Japanikuvan eri elementtejä ja mielipidevaikuttamisen keinojen vaikutusta niihin. Haluan tutkimuksellani osoittaa, kuinka kuvatutkimuksella ja propagandan keinojen analyttisellä käsittelyllä on mahdollista (1) selvittää, millaisista elementeistä lähteen kohteestaan tarjoama kuva muodostuu, (2) miksi artikkelit välittävät juuri esittämänsä kuvaa, ja (3) miten propagandan keinoilla on mahdollista vaikuttaa tarjottavaan kuvaan.

Ensimmäisessä pääluvussa keskityn liittoutuneiden¹¹ Japanin miehityksen historialliseen kontekstiin. Olen valinnut tutkimukseni kohteeksi kaksi aikakauteen sijoittuvaa lehtiartikkelia, yhden Newsweekistä ja yhden Fortunesta. Tärkein metodini tutkimuksessa ovat lähteistä laadittavat mielikuva-analyysit, joiden teoreettinen rakenne tulee toimimaan kehikkona työni dispositiolle. Lähteet ja menetelmät -osiossa pyrin

---

¹¹ The Allied Powers, Allies. Toisessa maailmansodassa akselivaltoja vastustaneet, sotaan osallistuneet maat. Tärkeimpiä liittoutuneita olivat Yhdysvallat, Neuvostoliitto, Kiina, Iso-Britannia sekä Ranska. Todellisuudessa Japanin miehityksen päätöksenteko ja täytäntöönpano oli lähestulkoon yksinomaan Yhdysvaltojen vastuulla. Dower 1999, 73. Encyclopedia Britannica ”Allied Powers”, elektroninen dokumentti.

avaamaan propagandan yleisimmin käytettyjä keinoja, ja myöhemmin pääluvuissa hyödynnän näitä keinoja osana kuva- ja mielipidevaikuttamisanalyysinä. Lukujen lopussa pitäisi olla selvää, millaisen kuvan artikkelit ovat tarjonneet vastaanottajilleen ja miten tätä kuvaa on pyritty rakentamaan. Joudun tutkimuksessani rajaamaan ulos lähteissäni vähälle käytölle jäävät propagandan keinot, jotta tutkimuksen laajuus pysyy hallinnassa, vertailu mielekkäänä, ja analyysin laatu korkeana.

Toisessa pääluvussa sovellan ensimmäisestä pääluvusta tuttuja kuva-analyysin keinoja 1980-1990 väliltä löytyviin artikkeleihin, jotka käsittelevät Japanin taloudellisen vahvistumisen provosoimaa ”Japan Bashing” –ilmiötä¹². Analyysit laaditaan jälleen Fortune ja Newsweek –lehtien artikkeleista. Tutkittavan historiallisen ajan, maantieteellisen sijainnin, käsiteltävän aiheen ja lehtien valinnassa olen pyrkinyt asetelmaan, jossa mahdollisimman pieni joukko tutkimuskohteiden ominaisuuksista muuttuu ensimmäisen ja toisen lukujen vertailujen välillä – huomattavaa ajallista vaihdosta lukuun ottamatta. Tällä tarkalla lähteiden ja kontekstien asettelulla uskon saavuttavani tutkimukselle parhaat mahdolliset lähtökohdat sen tavoitteiden täyttämiseksi. Analyysien valmistuttua tutkimustehtävieni pitäisi olla täytettyjä ja selkeästi esitettyjä.

Lähteet ja menetelmät

Ensimmäisen pääluvun tärkeimpinä lähteinä tulevat olemaan Newsweek –lehden vuonna 1947 julkaisema artikkeli ”Behind the Japanese Purge – American Military Rivalries” ja Fortune –lehden 1949 julkaisema artikkeli ”Two Billion Dollar Failure In Japan”. Molemmat ovat englanninkielisiä, Japania käsitteleviä artikkeleita, joista on havaittavissa vaikuttamiseen pyrkiviä piirteitä. Newsweek on 1933 perustettu viikoittain ilmestyvä New Yorkilainen uutislehti.¹³ Sen toimituksessa vaikutti lukuisia American Council on Japanin (ACJ)¹⁴ ystäviä tai jäseniä, heistä tärkeimpinä organisaation perustajajäsenet Harry F. Kern ja Compton Pakeham. Myös useat lehden

---

¹³ Encyclopedia Britannica: ”Newsweek”, elektroninen dokumentti.

¹⁴ American Council on Japan. Löyhä, politiikan kulisissa vaikuttanut kattojärjestö, jonka tavoitteena oli Yhdysvaltojen ja Japanin välisen kaupan edistäminen sekä vauraan, vahvan Japanin tärkeyden korostaminen Venäjän vastustajana. Järjestön jäsenillä oli laajat kytkökset Yhdysvaltain korkeimpiin hallinnollisiin elimiin ja se pyrki muun muassa näitä kytköksiä käyttämällä vaikuttamaan Yhdysvaltain miehityspolitiikkaan. Organisaation lukuisilla jäsenillä oli myös henkilökohtaisia kontakteja ja ystäviä Japanin poliittisissa piireissä. Schonberger 1989, 144-146.

osakkeenomistajat suhtautuivat järjestön poliittisiin näkemyksiin varsin suopeasti. Näin ollen Newsweekin sivuja käytettiinkin toistuvasti ACJ:n näkemysten julkaisemiseen.¹⁵ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” käsittelee julkaisunsa aikoihin miehityshallinnon suorittamaa zaibatsujen puhdistusta, kritisoiden sitä voimakkaasti. Se epäilee, että puhdistuksen taustalla vaikuttavat muutkin kuin Potsdamin sopimuksen periaatteet.¹⁶

Fortune puolestaan on 1930 ensipainoksensa nähnyt liike-elämälle omistautunut aikakauslehti, joka pyrki alusta asti kilpailemaan markkinoilla räväkällä kirjoittamisella, tyylikkäällä ulkoasulla ja kriittisellä asenteella. Lehti otti jo 1930-luvulla kärkevästi kantaa poliittisiin kysymyksiin, mutta silti se onnistui säilyttämään riippumattoman maineen ja menestymään mediakilpailussa.¹⁷ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” pureutuu syvällisemmin Japanin sodanjälkeisen taloudellisen toipumisen tilaan ja syyttää maan ekonomian heikosta tilasta miehityshallinnon jäykkiä ja umpimähkäisiä talousuudistuksia.

Toisessa pääluvussa lähteinä toimivat myös Newsweekin ja Fortuneden artikkelit, tällä kertaa 1980-luvulta. Fortuneden ”Japan Wants to Make Friends” tarkastelee Japanin talouselämää hyvin kriittisesti. Sen mukaan maa on häikäilemättömästi hyödyntänyt Yhdysvaltojen apua ja laiminlyönyt omat velvollisuutensa niin liittolaistaan kuin heikompiin kohtaan. Myös Newsweekin ”Japan Must Join the World” suhtautuu japanilaiseen kaupankäyntiin negatiivisesti, mutta artikkeli keskittyy aasialaisen talousmahdin toiminnan vaikutuksiin kehitysmaissa ja globaalille talousjärjestelmälle maalattaviin ongelmiin. Tutkimani lähteet ovat siis yhdysvaltalaisen toimittajien tuotoksia, jotka käsittelevät Japania. Tämä asetelma luo pohjan tekstien välittämälle kuvalle, sillä se asettaa lähtökohtaisesti amerikkalaiset sisäryhmäksi ja vastaavasti japanilaiset ulkoryhmäksi.

Tutkimani artikkelit ovat valikoituneet työni lähteiksi pitkän prosessin seurauksena. Tutustuin ”Behind the Japanese Purge” –tekstiin tutkiessani Japanin miehityksen taustalla Yhdysvalloissa käytyä poliittista kädenvääntöä. Sama tutkimus johdatti minut myös ”Two Billion Dollar Failure in Japan” –artikkelin äärelle. Haluni verrata kirjoitusten tarjoamaa kuvaa ja kuvanrakennukseen käytettyjä mielipidevaikuttamisen

---

¹⁵ Schonberger 1989, 136, 138, 144.

¹⁶ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

¹⁷ University of Virginia, ”Fortune in the 1930s”, elektroninen aineisto.

keinoja toimi motiivina vertailukohtien etsinnälle. Löysin sopivat vertailukohtat samojen lehtien 1980-luvun artikkeleista, joista valikoin lopulta tutkimukseni kannalta hedelmällisimmät: ”Japan Want’s to Make Friends” ja ”Japan Must Join the World”.

Työssäni on kyse tapaustutkimuksesta, joten kvantitatiivinen tutkimusote ei ole käsittelylleni mahdollinen. Sen sijaan pyrin pureutumaan lähteisiini käyttäen analyttistä tarkastelua. Analyysini teoreettisena pohjana toimivat toisaalta kuvatutkimuksen työkalut ja toisaalta propagandan keinojen erittely, joissa molemmissa nojaan tutkimuskirjallisuuteen. Tavoitteenani on laatia selkeä ja perusteellinen analyysi, jonka tuloksista voin vetää tarvitsemäni johtopäätökset tutkimustehtävän täyttämiseksi. Lähteideni käsittely vaatii erityistä tarkkaavaisuutta, sillä kuten jo todettua, artikkeleissa on havaittavissa merkittävää mielipiteenmuokkaamista. Kuvatutkimusta ja propagandan teoriaa yhdistelevä lähestymistapa tutkimukseen on melko harvinainen, mutta uskon sen oikein sovellettuna takaavan parhaat mahdollisuudet tavoitteideni täyttämiseen.

Propagandan teorian saralla nojaan Britannicasta löytyvään aihetta käsittelevään BRUCE LANNES SMITHIN artikkeliin, David Strakerin chancingminds.org nettisivustoon sekä Kari Aleniuksen syksyllä 2011 ja keväällä 2012 järjestämiin propagandan perus- ja jatkokursseihin ja niiden sisältöjä syventävään, keväällä 2014 toimitettuun, haastatteluun sekä myöhemmin samana vuonna julkaistavaan Aleniuksen kirjaan *Unselfishly for Peace and Justice – and Against Evil: the Rhetoric of the Great Powers in the UN Security Council 1946-1956*. Propagandan yksiselitteinen ja tarkkarajainen määrittely on hyvin vaikeaa (ellei mahdotonta), mutta tutkimukseni kannalta en pidä tätä ongelmana. Mielipidevaikuttamiseen tarvitaan aina viestin lähettäjä ja vastaanottaja, mutta vain harvoin molemmat ovat täysin yhtä mieltä siitä, mihin viesti tähtää. Analyyseissäni perustelen tarvittavalla näytöllä, miksi pidän artikkeleiden lähestymistä tässä tapaustutkimuksessa propagandana oikeutettuna. Jos mielipidevaikuttamiselle kuitenkin halutaan antaa suuntaa antava määritelmä, voin hyödyntää JOWETTin ja O’DONNELin töistä löytyvää lausahdusta: [Propaganda on] ”tahallinen, systemaattinen pyrkimys muokata mielenyhtymiä ja ohjata käyttäytymistä propagandistin haluaman päämäärän edistämiseksi”.

Ihmisen ajattelulle on ominaista pyrkimys tai halu nähdä maailma narratiiveina: tarinoina, joilla on alku, kehitysvaihe ja loppu. Ihmisten mielissä tapahtumat käsitteellistyvät ja sen kronologiset elementit saavat sidoksekseen loogisia syy-

seuraussuhteita – suhteita, joilla ei välttämättä ole merkittävää todellista vastaavuutta tapahtuneen kanssa. Ihmiset myös tulkitsevat toimia lähtökohtaisesti hyviksi, neutraaleiksi tai huonoiksi niiden toimijoista omatusta kuvasta riippuen – usein todellista moraalista tai eettistä koodistoa soveltamatta. Tämän teorian on erinomaisesti kiteyttänyt MERRIL D. PETERSON toteamalla ”Kuva on sekoitus muistoja, toiveita, myyttejä rakkautta ja vihaa”.¹⁸

Seuraavassa selitän lyhyesti auki työni kannalta olennaisimmat propagandan keinot, joita tarkastelen analyyseissäni. Tämä osio ei käsitä koko propagandan laajaa kenttää laidasta laitaan, mutta se tarjoaa tarkastelun kannalta mielekkään ja sovellettavissa olevan teoreettisen pohjan. Pyrin selittämään listan ulkopuolelle jääviä mielipidevaikuttamisen keinoja analyyseissä tarpeen mukaan.

Propagandan väri. Propagandan tutkimuksessa sen värillä tarkoitetaan mielipidevaikutuksen vastaanottajalle annettavaa kuvaa propagandan lähteestä. Valkoinen propaganda tarkoittaa sitä, että vaikuttamaan pyrkijä tunnustautuu avoimesti tietyn tahon edustajaksi ja suorittaa vaikuttamistoimiaan salailematta. Musta propaganda taas tarkoittaa, että propagandisti esiintyy juuri vastustamanaan ilmiönä tai tahona, ja näin pyrkii mustamaalaamaan sitä. Harmaan eri sävyt taas edustuvat propagandaa, joka jää näiden kahden ääripään väliin. Tämän tyyppin vaikuttaminen saattaa esimerkiksi salata tai hämärtää alkuperäänsä, olla näennäisen objektiivinen tai pyrkiä piilottamaan tarkoituksensa.¹⁹

Viittaustasojen harmonisointi. Propagandistisessa viestissä, riippumatta sen muodosta, on lähestulkoon aina olemassa kolme viittaustasoa: konkreettinen, taustoittava ja myyttinen. Propagandan vastaanottajaan pyritään vaikuttamaan näillä kolmella tasolla yhtä aikaa, mutta ne eivät ole tasa-arvoisia. Konkreettinen taso on kaikista uskottavin ja myyttinen vaikuttavuudeltaan puolestaan heikoin. Konkreettinen taso antaa vastaanottajalle suoraan vaikutuspyrkimyksen kannalta olennaista kouriintuntuvaa tietoa. Taustoittava puolestaan rakentaa nimensä mukaisesti taustaa tapahtumille ja asettaa ne propagandistin haluamaan kontekstiin. Myyttinen taso käsittelee moraalialia ja tiettyjen tekojen/tahojen hyvyttä tai pahuutta. Uskottavassa propagandassa konkreettinen ja taustoittava taso ovat viestin vahvinta antia ja myyttinen taso jää

---

¹⁸ Fält 2002, 8-9. Alenius 2014, 16-17.

¹⁹ Alenius 2014, haastattelu.

tukevaan asemaan. Jos faktat kuitenkin ovat mielipidevaikuttajaa vastaan, joutuu hän turvautumaan suuremmissa määrin myyttiseen tasoon. Propagandistille on tärkeää, että kaikki eri tasot hänen viestissään osoittavat samaan suuntaan eli viittaustasot on harmonisointu oikein. Muutoin kohteen sama viesti on sekava, ristiriitainen ja epäluotettavaksi koettu. Pienen ristiriitaisuuden jättäminen lopulliseen propagandaan on kuitenkin usein hyvä asia. Liian siloteltu lopputulos saattaa olla epäuskottava, sillä liian siloteltu kuva aiheuttaa vastaanottajassa usein epäilevän reaktion.²⁰

Identifikaatioehdotusten polarisointi. Propagandaa tehtäessä yksi tehokkaimmista keinoista saada ihmiset tekemään tai ajattelemaan propagandistin haluamalla tavalla on niin kutsuttu identifikaatioehdotusten polarisointi. Se tarkoittaa, että ihmisille annetaan samaistumisvaihtoehtoja (useimmiten kaksi), joista yksi sitten maalataan selkeästi muita paremmaksi. Näin jokainen järkevä ihminen päätyy valintatilanteessa valitsemaan juuri propagandistin haluaman vaihtoehdon, ja ihmettelemään, mikseivät muut tee samoin. Motivoiva logiikka on tässä valintatilanteessa ihmistä ohjaava voima. Sillä ihminen saadaan ajattelemaan tiettyjä päätelmäketjuja pitkin, osoittamalla askel kerrallaan, kuinka jokin asia on järkevämpi kuin toinen. Ihmiselle siis perustellaan hiljalleen, miksi juuri propagandalle tarkoituksenmukainen asia käy järkeen. Usein motivoivan logiikan kohteeksi joutunut luulee keksineensä kaiken itse.²¹

Informaation valikointi. Ihmisen selviytyminen ja menestyminen elämässä vaatii kykyä poimia olennainen informaatio epäolennaisen joukosta. Vastaanottamamme jatkuvat ärsykkeet ja ristiriitaiset viestit ylikuormittaisivat ajatuksemme, jos emme valikoisi, mitä tietoa otamme vastaan, ja mitä osia saadusta informaatiosta uskomme. Myös ihmisten välisessä kanssakäymisessä on tärkeää keskittyä olennaisen tiedon siirtämiseen. Tätä informaation valikoivaa kertomista voidaan kuitenkin käyttää helposti myös vaikuttamisen välineenä. Se, mitä tietoa yksilö saa, vaikuttaa ratkaisevasti tämän kuvaan asioista tai henkilöistä. Niinpä propagandistin kannattaa kertoa mieluiten totuudesta itselleen edullisia osia ajaessaan tavoitteitaan: ei ole kannattavaa valehdella, kun tietyistä asioista kertominen ja toisista vaikeneminen riittää päämäärän saavuttamiseen.²²

---

²⁰ Alenius 2014, haastattelu.

²¹ Ibidem.

²² Straker, Changing minds and persuasion -- how we change what others think, believe, feel and do. Elektroninen aineisto.

Tavallistaminen. Tavallistaminen puolestaan merkitsee propagandassa maalaisjärjen ylikorostamista. Sillä pyritään useimmiten nostattamaan vastaanottaja auktoriteettia vastaan perustelemalla tämän toiminta terveellä järjellä ajateltuna haitalliseksi tai typeräksi. Myös tiettyjen toimien hyvyttä, normaaliutta tai oikeudellisuutta voidaan näissä olosuhteissa käyttää perusteluna. Onnistuneessa tavallistamisessa mielipidevaikuttaja asettuu vaikutettavan puolelle. Hän osoittaa olevansa vastaanottajan kanssa samoin ajatteleva järkevä ihminen, kun taas vastustaja (esimerkiksi vihollinen, poliitikko tai vaikka miehityshallinto) maalataan tervettä järkeä hyödyntämään kykenemättömäksi.²³

Nimittely. Nimillä ja termeillä on ihmisten mielissä hyvin suuri vaikutus: ne auttavat käsitteellistämään maailmaa ja rakentamaan mielikuvia. Hyvä mielipidevaikuttaja tunnistaa niiden arvon ja pyrkii vaikuttamaan ihmisten käyttämiin nimityksiin – ja siis käsityksiin. Esimerkiksi konfliktin kaksi eri puolta voisivat käyttää samasta henkilöstä nimityksiä *terroristi* tai *vapaustaistelija*. Sillä, kumpi onnistuisi saamaan oman terminsä yleiseen käyttöön, olisi huomattava etu puolellaan. Nimittelyn ei kuitenkaan tarvitse olla näinkään pitkälle vietyä saavuttaakseen tavoitteensa, sillä herja tai negatiivinen tunneyhtymä jää vaikuttamaan ihmisen mieliin pitkäksi aikaa, vaikka vastaanottaja tietoisesti päättäisikin olla uskomatta sitä tai haluaisi estää sen vaikutuksen.²⁴

Vastustajan persoonan arvostelu. Yksi vaikuttamisen vanhoista ja tehokkaaksi havaituista keinoista on vastustajan persoonan kimppuun hyökkääminen. Tämä propagandan keino on yleensä varattu epätoivoisia tilanteita varten, sillä sitä käytettäessä tarkkaavainen vastaanottaja huomaa helposti, mistä on kysymys. Joskus vastustajan argumentit kuitenkin osoittautuvat omia paremmiksi ja propagandistin on otettava riski. Vastustajan persoonaa arvosteltaessa vaikutettavan huomio yritetään kohdistaa epäolennaiseen asiaan ja toivoa tämän harhautuvan itse asiasta.

Toisto. Propagandistin viestin perillemenon ja vaikuttavuuden kannalta kriittinen asia on valitun sanoman toiston määrä. Suuri toistojen määrä ei aina automaattisesti tuota parempaa tulosta, vaan voi päinvastoin johtaa kyllästymiseen tai viestin vastaiseen asennoitumiseen. Toisaalta taas liian vähäinen kertaaminen johtaa viestin unohtumiseen tai muutoin vajaaseen vaikutukseen. Toistoon turtumista voidaan kiertää esimerkiksi

---

²³ Alenius 2014, haastattelu.

²⁴ Straker, Changing minds and persuasion -- how we change what others think, believe, feel and do. Elektroninen aineisto. Alenius 2014, haastattelu.

muuttelemalla hienoisesti ulosantia tai viestin sisältöä. Tehokas toistaminen tarkoittaa, että vähälläkin kertaamisella voidaan saada aikaan tehokkuutta ja hyvää mieleen painuvuutta. Propagandanmateriaalin toiston säätely on faktori, jota mielipidevaikuttaja ei voi sivuuttaa. Parhaimmillaan toisto iskostaa halutun asian ihmisten mieliin, pahimmillaan se tuhoaa koko viestin uskottavuuden.²⁵

Aloittaminen ja lopettaminen. Jokaisen viestin avaus on vastaanottajalleen hyvin merkityksellinen, sillä se useimmiten kiinnittää tämän huomion ja antaa tärkeän ensivaikutelman. Propagandistinkin on siis syytä pohtia tarkkaan, miten vaikutusyrityksensä aloittaa. Vastaavalla tavalla viestin lopetus on oivallinen tilaisuus jättää haluttu sanoma lukijan mieleen kytämään hyvällä loppukommentilla tai pohdittavalla kysymyksellä, kun taas heikko lopetus jouduttaa viestin unohtumista.²⁶

Historiallinen tausta

Elokuussa 1945 Hiroshima ja Nagasaki tuhoutuivat yhdysvaltalaisen pommikoneiden pudottamien atomipommien seurauksena. Myös Neuvostoliitto liittyi sotaan Japania vastaan ja maan tilanne kävi sietämättömäksi. Elokuun 14. keisari Hirohiton myötävaikutuksella Japani hyväksyi Potsdamin julistuksen päättäen sotatoimet Tyynellä merellä.²⁷ Liittoutuneiden edustajat ottivat kenraali MacArthurin²⁸ johdolla vastaan Japanin virallisen antautumisen taistelulaiva *USS Missouri*n kannella 2.8.1945. Yli kuusi vuotta kestävä miehitys lukuisine uudistuksineen saattoi todenteolla alkaa.²⁹

Miehityksen alkaessa Yhdysvaltain tärkeimmät tavoitteet Japanissa olivat maan rankaiseminen, sotapotentiaalin hävittäminen ja demokraattisen järjestelmän luominen. Tästä johtuen miehityksen alkuvuosien 1945–1947 aikana tehdyt uudistukset olivat luonteeltaan erittäin liberaaleja ja jopa radikaaleja. Niiden tarkoitus oli luoda Japanista kansanvaltainen, oikeudenmukainen ja rauhaisa maa.³⁰ Eräs näistä uudistuksista oli

---

²⁵ Smith, Encyclopedia Britannica: "Propaganda". Elektroninen lähde. Alenius 2014, haastattelu.

²⁶ Alenius 2014, haastattelu.

²⁷ Takamae 2002, 46. Dower 1999, 40.

²⁸ Liittoutuneiden ylipäällikkö Kenraali Douglas MacArthur 26.1.1880-5.4.1964, Japanin miehityksen johtaja. James, Encyclopedia Britannica: "Douglas MacArthur", elektroninen dokumentti.

²⁹ Takamae 2008, 61.

³⁰ Takamae 2008, xxxix-xli. Dower 1999, 74-75.

teollisuutta ennen sotaa ja sen aikana hallinneiden zaibatsu³¹ -yhtymien hävittäminen. Tällä operaatiolla pyrittiin hävittämään liike-elämästä sotaa edesauttaneet elementit ja sallimaan tilaa uusille yrityksille.³² Loppuvuodesta 1947 Yhdysvaltain intressit Japanin suhteen olivat kuitenkin muuttuneet. Kylmänsodan voimistuminen merkitsi, että liberaalit sosiaaliset uudistukset saivat tehdä tilaa poliittista vakautta ja taloudellista kasvua edistäville muutoksille. Lopulta Supreme Commander for the Allied Powers (SCAP)³³ päätyi lievittämään, vesittämään tai jopa kumoamaan monia ylväistä tavoitteistaan ja toimistaan kommunismin pelon vuoksi. Aluksi monet aiemmin kovalla innolla ajatut uudistukset hidastuivat ja 1950 miehittäjät alkoivat jopa perua joitakin tekemiään muutoksia. Korean sodan riehussa SCAP ei enää kyennyt puolustamaan muutamia vuosia aiemmin kiivaasti ajamiaan ihanteita, vaan ainoastaan muuttuvassa tilanteessa hyväksyttävien aatteiden ja ideoiden annettiin vaikuttaa.³⁴

Hallinnollisesti SCAP:in ylimmät kerrokset muodostuivat miehittävän Japanin ministeriöiden rakenteita ja tehtäviä vastaaviksi. Niitä johtivat ammattisotilaat, joilla ei alun perin ollut ymmärrystä siviilihallinnosta. Niiden virkamiehistön muodostivat lähinnä tuoreet armeijan siviilihallinnon koulutuksen saaneet upseerit. Eri alojen specialistien puutetta paikattiin palkkaamalla siviilihenkilöstöä. Tarkasti lokeroitu ja itse johdettu rakenne johti ennen pitkää tiukkaankin valtakamppailuun eri miehityshaarojen ja niiden alaryhmien välillä. Ne taistelivat kenraali MacArthurin ajasta ja pyrkivät keinoja kaihtamatta lisäämään omaa valtaansa kilpailijoidensa kustannuksella.³⁵

Toisen maailman sodan jälkeisinä vuosina vaikutti selvältä, että Japani oli menettänyt ennen sotaa saavuttamansa sotilaallisen, ulkopoliittisen ja taloudellisen suurvallan aseman. Maa oli miehitetty, sen sotavoimat lähes lakkautettu, sen tuotantolaitokset ja kaupungit pommitettu ja sen olemassaolo ulkopoliittisilla ja diplomaattisilla areenoilla oli sidottu hyvin vahvasti Yhdysvaltoihin. Vaikka sodanjälkeiset vuosikymmenet eivät tuoneetkaan mainittavaa muutosta sotilaalliseen tai ulkopoliittiseen asemaan, Japanin taloudellinen elpyminen pääsi hyvään vauhtiin 1950-luvun lopulla, seuraavalla

---

³¹ Toista maailmansotaa edeltänyt Japanilainen suuri liike-elämän yhtiö. Yleensä yhden perheen tai suvun omistuksessa ollut kartelli, jonka toiminta kattoi usein lukuisia eri taloudellisen elämän saroja. Encyclopedia Britannica: ”Zaibatsu”, elektroninen lähde.

³² Takamae 2002, 334. Dower 1999, 82.

³³ Supreme Commander for the Allied Powers (SCAP) eli Liittoutuneiden ylipäällikkö. Termillä tarkoitettiin useimmiten kenraali Douglas MacArthuria, mutta sillä saatettiin myös viitata tämän läheisimpiin alaisiin. Takamae 2008, xvi, xxvii.

³⁴ Takamae 2002, xli. Dower 271-273.

³⁵ Takamae 2002, 144.

vuosikymmenellä aikaan saatiin jo huomattavaa kasvua ja 1970-luvun lopulle tultaessa maan talous vaikutti pysäyttämättömältä.³⁶

Japanin miehityksen ensisijaisena tehtävänä oli nähty maan sotilaallisen voiman ja ekspansionistisen ajatusmaailman murskaaminen. Toissijaisena oli puolestaan pidetty Japanin talouden elvyttämistä ja luotettavan Aasialaisen liittolaisen (lue käskyläisen) varmistamista Yhdysvalloille.³⁷ Pitkään vaikutti, että näissä tavoitteissa oli onnistuttu erinomaisesti: pasifismi onnistuttiin juurruttamaan syvälle Japanilaiseen poliittiseen ajatteluun ja maan talous lähti alku horjahteluiden jälkeen ”ihmemäiseen” nousuun. Maa myös osoitti olevansa luotettava ja arvokas Yhdysvaltojen liittolainen. Näistä huomattavista onnistumisista huolimatta Japani nähtiin aina lännessä erilaisena ja eksoottisena maana, jota ei olisi koskaan mahdollista ymmärtää täysin.³⁸

Kun Japanin talous 1980-luvulle tultaessa vain jatkoi vahvistumistaan, siinä missä Yhdysvaltain talous horjui pahoin, herättiin lännessä uuteen pelottavaan ajatukseen: entä jos Japani, jolta oli tehokkaasti poistettu sotilaallinen kyky ja ideologia, pyrkisikin maailman valtaan taloutensa voimin? Idän talousihme muuttui äkisti ihailun kohteesta vaaralliseksi ja arvaamattomaksi voimaksi. Nekin länsimaiset ajattelijat, jotka eivät uskoneet maan valloitus suunnitelmiin, kyseenalaistivat Japanin kyvyn käyttää viisaasti saavuttamaansa taloudellista ja sitä kautta poliittista valtaa. Uusi ajatustapa heijasteli läpi yhdysvaltalaisen yhteiskunnan aina politiikan huipulta tavalliseen kadunmieheen asti, mikä näkyi kaikkialla Japania kohtaan suunnattuna epäluuloisuutena, antipatiana tai jopa suoranaisena vihamielisyytenä. Kuitenkin kriitikot niin Yhdysvalloissa kuin Japanissakin kyseenalaistivat tämän ajattelutavan ja pitivät kasvavan taloudellisen mahdin demonisointia taantumuksellisena ja tarpeettomana. Nämä kriitikot lanseerasivat termin ”Japan Bashing”, jota voitaisiin soveltaa Japania tarpeettomasti arvosteleviin lausuntoihin ja kirjoituksiin lähteestä, muodosta ja forumista riippumatta.³⁹

---

³⁶ Morris, 2011.

³⁷ Takamae 2008, xxxix-xli.

³⁸ Morris 2011.

³⁹ Morris 2011.

1 Propagandan keinoja hyödyntäen muokattu Japanikuva Newsweekin ja Fortunen artikkeleissa 1940-luvun lopulla

Ensimmäisessä pääluvussa tarkastelen Newsweekin artikkelin ”Behind the Japanese Purge – American Military Rivalries” ja Fortunen artikkelin ”Two Billion Dollar Failure in Japan” välittämää Japanikuvaa ja sitä, millaisia propagandan keinoja tämän kuvan rakentamiseen on käytetty. Jaan tekstien tarjoaman kuvan pienempiin osatekijöihin, joita sitten tarkastelen propaganda-analyysin keinoin rinnakkain molempien artikkelien tapauksissa.

1.1 Murskattu uhka - Japani Yhdysvaltojen vihollisena

1945 päättynyt sota Tyynellä merellä oli merkinnyt Yhdysvaltojen ja Japanin välistä konfliktia niin sotilaallisella, taloudellisella, poliittisella, ideologisella kuin mielikuvienkin tasolla. Sota oli kärjistänyt yhdysvaltalaisten ennestään kriittiset mielipiteet japanilaisista hyvin vihamielisiksi. Amerikkalainen sotapropaganda oli myös pyrkinyt parhaansa mukaan muokkaamaan viholliskuvaa pelottavaan, vihattavaan ja myös naurettavaan suuntaan.⁴⁰

Vaikka sekä ”Behind the Japanese Purge” että ”Two Billion Dollar Failure” suhtautuvat kirjoituksissaan Japaniin positiivisävytteisesti, ja vastaavasti Yhdysvaltojen miehityshallintoon kriittisesti, kumpikaan ei voi välttyä kuvaamasta japanilaisia myös vihollisina.⁴¹ Artikkelit on kirjoitettu sotaa seuranneina vuosina (1947 ja 1949), eikä yhdysvaltalaisten vihamielinen suhtautuminen japanilaisiin ollut vielä muuttunut (varsinkaan 1947) merkittävästi positiivisemmaksi.⁴² Yleisesti ottaen mielikuvien muokkaantuminen tapahtuu vain harvoin äkkinäisesti, ja tällöin vaaditaan useimmiten dramaattinen, voimakas tapahtuma, joka muuttaa ihmisten käsityksiä. Yleensä kuvat muuttuvat hitaasti, pitkän ohjailevan (ja tarkoitushakuisen) prosessin seurauksena.

---

⁴⁰ Takamae 2002, xxx-xxxix. Seidensticker 1992, 284-287.

⁴¹ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947. ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁴² Seidensticker 1992, 288-289.

Mielipiteiden ja –kuvien pohjavire pysyy kuitenkin useimmiten merkittävistä toimista tai tapahtumista huolimatta samansuuntaisena.⁴³

Vuonna 1947 julkaistu Newsweek -artikkeli joutuu poliittisista tavoitteistaan huolimatta kuvaamaan japanilaisia vihollisina, sillä sodan päättymisestä oli kulunut artikkelin julkaisun aikaan vasta pari vuotta. Teksti ei yritä muokata vallitsevaa viholliskuvaa positiivisemmaksi, vaan päätyy hyödyntämään merkittävää *nimittelyä*, esittämällä sodassa taistelleet ”japsit”⁴⁴ (viholliset) ja miehitetyt ”japanilaiset”⁴⁵ (liittolaiset) kahtena eri ryhmänä.⁴⁶ Tämä jako on esitettävän mielikuvan kannalta merkittävä, sillä se rakentaa tilannetta, jossa ”japanilaiset” voidaan lukea ”meihin” (hyviin) ja ”japsit” puolestaan sijoittaa ”niihin” (pahoihin). Asettelu ”meidän” ja ”niiden” välillä on kuvan rakennuksen kannalta kriittinen, sillä kuten OFER ZUR toteaa⁴⁷; ihmisen luontainen käyttäytyminen ohjaa hänet näkemään oman sidosryhmänsä (epärealistisen) positiivisessa valossa, samalla kun ulkopuoliseen ryhmään, muihin, suhtaudutaan herkästi (ylikorostetun) negatiivisesti.⁴⁸ Teksti myös hyödyntää voitetun vihollisen uusjakoa ulottamalla sen koskemaan miehittäjiä: artikkeli kuvaa miehityshallinnon epäilyttäviä piirteitä ”sotaa edeltävän japsihallinnon kaltaisiksi”.⁴⁹ Tämä määrittely siirtää osia SCAP:in toiminnasta mielikuvallisesti ”meidän” toiminnan ulkopuolelle, ”niiden” tekemisiksi. ”Japsit” sanaa käytetään tekstissä siis ensisijaisesti viitattaessa sodan aikaiseen ja sitä edeltävään japanilaiseen hallintoon ja sotakoneistoon – viholliseen, joka on onnistuneesti tuhottu ja siirretty osaksi historiaa. Julkaisun aikaista todellisuutta puolestaan edustavat tekstin mukaan kuuliaiset ja ahkerat ”japanilaiset”, jotka ovat aivan erillisiä toimijoita sodanaikaisista vihollisista. Myös miehityshallinnon toimet jaotellaan (summittaisesti) ”japsimainen - kunnollinen” akselilla. Newsweekin tarjoama mielikuvan asettelu johtaa tilanteeseen, jossa tekstin esittämä kuva on muuttunut ”me amerikkalaiset” – ”ne japanilaiset” asetelmasta ”me kunnolliset amerikkalaiset ja japanilaiset” – ”ne japsit ja hämäästi toimivat amerikkalaiset” akselille. Artikkelin on siis onnistunut muokkaamaan entuudestaan kansallisuuslinjoja noudatelleen jaottelun tottelemaan käyttäytymismallien mukaista jakoa.

---

⁴³ Fält 2002, 8-9.

⁴⁴ ”jap”, ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁴⁵ ”japanese”, ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁴⁶ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁴⁷ Zur 2013.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

Newsweek ei kyseenalaista periaatteen tasolla käsittelemäänsä toimenpidettä: sotaa edesauttaneiden (vihollisten) elementtien hävittämistä Japanin talouselämästä. Se vertaa kuitenkin toimenpidettä ”natsien”⁵⁰ puhdistamiseen Saksasta (vaihtoehtoinen viholliskuva), mutta pitää jälkimmäistä kuitenkin paremmin toteutettuna ja perusteltuna. Saksassa tapahtunutta operaatiota käytetäänkin osana artikkelin *taustoittavaa* viittaustasojen harmonisointia: miehitettyjen maiden yhdenmukaisuuksia tuodaan esiin, samalla kun perustellaan, miksi Saksassa käytettyä mallia ei voida hyödyntää sellaisenaan Japanissa.⁵¹

Fortunen artikkeli on julkaistu 1949, neljä vuotta sodan päättymisen jälkeen. Nämä vuodet ovat selvästi vaikuttaneet Yhdysvalloissa vallitsevaan Japani-kuvaan⁵², sillä artikkelin viholliskuva japanilaisista on luonteeltaan selkeän historiallinen: teksti kuvailee sodan hävinneen, lyödyn ja raunioina olevan, Yhdysvalloista täysin riippuvaisen maan, eikä pelottavaa ja aggressiivista sotilasmahtia. Artikkelin esittää tämän voitettun vihollisen kuvan niin avuttomana, että miehityshallinnon tiukat, turvallisuuteen tähtäävät säädökset saadaan näyttämään naurunalaisilta.⁵³ Menneisyyden viholliseen viittaaminen on osa tekstin pyrkimystä *taustoittaa* nykyinen tilanne, ja todistaa, ettei Japanista ole enää uskottavaa uhkaa Yhdysvalloille.

”Two billion dollar failure in Japan” hyödyntää runsaasti valokuvia ja kuvatekstejä rakentaessaan kuvaa voitetuista vihollisista. Kirjoituksen kolmatta sivua täyttää suuri kuva, jossa lukijan eteen avautuu näkymä japanilaisesta satamasta, missä kourallinen pienehköjä laivoja on ankkuroituna. Kuvatekstissä lukee ”vain puolen tusinaa japanilaista laivaa voisi ylittää meren – jos ne saisivat siihen luvan⁵⁴”. Pakkoankkuroinnin syyksi esitetään laivojen aiheuttama sotilaallinen uhka.⁵⁵ Kuinka Japani, jonka sotilaallinen ja taloudellinen mahti on murskattu, voisi uhata Yhdysvaltoja muutamalla kauppalaivalla?

Toisessa kuvassa perinteiseen asuun pukeutunut japanilainen mies pilkkoo puuta. Kuvatekstin mukaan ”Kiso –joen varrella puunhakkuuta jatketaan vanhan tavan

---

⁵⁰ ”nazi”, ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁵¹ ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁵² Seidensticker 1992, 289-291.

⁵³ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁵⁴ ”Only a half-dozen Japanese ships could cross the oceans-if permitted”, ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁵⁵ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

mukaan, puu puolestaan käytetään kylän teollisuuden tarpeisiin⁵⁶. Kolmannessa kuvassa puolestaan kaksi japanilaista hävittää miekkoja ja muita perinteisiä aseita. Kuvatekstin mukaan ”samurai –miekat ja vanhat perinteet on laitettu aseistariisunnan myötä palasiksi, japanilaisten täydellisen yhteistyön avulla.”⁵⁷ Nämä valokuvat rakentavat omalta osaltaan käsitystä siitä, ettei Japani ole enää Yhdysvalloille uskottava uhka. Maan sotilaallinen historia on miehittäjän johdolla hävitetty, eikä takapajuisesta, köyhästä valtiosta ole enää sodan käyjäksi.

Artikkelin viimeinen valokuva on koko sivun kokoinen otos Hiroshimassa keisarille hurraavasta kansanjoukosta. Kuvatekstin mukaan ”paikalliset ovat tulleet katsomaan kuolevaista, joka yhdistää heidät kuolemattomaan, onhan keisarin arvon alentuminenkin vain paperi.”⁵⁸ Atomipommin tuhoaman kaupungin raunioissa japanilaiset jatkavat elämäänsä ja jaksavat hurrata hallitsijalleen. Kuva muistuttaa yhdysvaltalaisia Japanin kärsimästä tappiosta ja Yhdysvaltojen sotakoneiston ylivertaisuudesta, rakentaen sekä *taustoittavaa* että *myyttistä* perustelua vihollisuuksien historiallisuudelle.

Newsweekin ja Fortunen artikkelien tarjoama viholliskuva eroaa merkittävästi toisistaan. Osaltaan tähän vaikuttaa lehtien hyödyntämien tekstien rakenne: ”Behind the Japanese Purge” on vain sivun mittainen, kuvaton artikkeli, kun taas ”Two Billion Dollar Failure in Japan” voi hyödyntää huomattavaa pituuttaan ja valokuvien voimaa. Tämä merkitsee, että Newsweekin teksti ei voi osoittaa yhtä laajaa palstatilaa viholliskuvan käsittelyyn kuin vertailtava Fortune. Myös artikkelien kirjoitustyyli on eroja, mutta merkittävimmät poikkeavuudet viholliskuvien esittämisessä selittyvät julkaisujen ajallisella erolla.

Toisin kuin Newsweekin ”Behind the Japanese Purge”, Fortunen 1949 julkaistu ”Two Billion Dollar Failure in Japan” ei esitä sotaa käyneitä ”japseja” ja miehitettyjä ”japanilaisia” rinnakkaisina kuvina, vaan pystyy lähestymään vihollisia historiallisena, menneen ajan ilmiönä ja alistettuja liittolaisia nykyhetken totuutena. Artikkelin ei siis tarvitse rakentaa monimutkaista mielikuvan muokkaamiseen tähtävästä vaikutusyritystä, vaan se voi tyytyä hyödyntämään aikansa Japani-kuvan trendiä, vihollisuuden

---

⁵⁶ “--in a village on the Kiso river, the peak hatted woodsmen carry on lumbering the ancient way, supplying the wooden base of lacquer ware for the village’s lacquer industry.”, ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁵⁷ “Samurai swords and old traditions were alike broken for scrap -- the Japanese – cooperated perfectly.”, ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁵⁸ “—when they [the Japanese] behold the mortal who links them with immortality. For the devaluation of the Emperor is only on paper, too.”, ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

asteittaista ja jatkuvaa vähenemistä.⁵⁹ 1947 painettu Newsweek -teksti joutuu kuitenkin todistelemaan (rinnakkaiskuvaa hyödyntämällä) muunkinlaisen kuin vihollisen Japanin olemassaoloa. Se hyödyntää todistelussaan tehokkaasti uudelleen määritettyä ”me-ne” jakoa, joka paitsi muokkaa japanilaiskuvaa positiivisempaan, myös liittää miehityshallintoon negatiivisia elementtejä.⁶⁰ Artikkelien julkaisua erottaa vain kaksi vuotta, mutta tuo aika oli muokannut Japani-kuvaa Yhdysvalloissa suuntaan, jossa Fortunen siirtyminen historialliseen viholliskuvaan, on jo ollut mahdollista.⁶¹

1.2 Japseista japanilaisiksi - Japani Yhdysvaltojen tulevana liittolaisena

Newsweekin ”Behind the Japanese Purge – American Military Rivalries” tarjoaa lukijalleen myös vaihtoehdoisen kuvan aiemmin vihollisena koetusta Japanista: kuuliaan ja nöyrän Yhdysvaltojen tulevan liittolaisen. Tätä liittolaiskuvaa ei esitetä viholliskuvan rinnakkaisena versiona, vaan ajallisesti uutena vaiheena Yhdysvaltojen ja Japanin välisessä suhteessa. Tuhoisan sodan päättymisestä on kuitenkin artikkelin julkaisun aikoihin kulunut vasta kaksi vuotta, joten teksti keskittyy lähestymään liittolaisuuden ajatusta kuvaamalla japanilaiset lyödyiksi, valloitetuksi, ja nöyriksi – siis Yhdysvalloille vaarattomiksi. Seuraava askel mielikuvan muokkaamisessa on Japanin hyödyllisyyden todistelu. Artikkelin myös hyödyntää vaihtoehtoista viholliskuvaa, Neuvostoliittoa, liittolais-Japanin kuvaa rakentaessaan.⁶²

Newsweek –artikkeli hyödyntää *motivoivaa logiikkaa* perustellessaan miksi MacArthurin suorittama puhdistus on tarpeeton ja Yhdysvaltojen intressien vastainen. Tekstin mukaan uhreiksi joutuvat liikemiehet eivät ole olleet syyllisinä Japanin sotaan ryhtymiseen, eikä heidän rankaisunsa näin ollen ole oikeudenmukaista. Nämä samat liikemiehet myös kuvataan Japanin ”aktiivisimmiksi, tehokkaimmiksi, kokeneimmiksi, kulttuurisesti oppineimmiksi ja kosmopolitaaneimmiksi kansalaisiksi”⁶³. Puhdistuksen jälkeen rehellisten liikemiesten tilalle talouden johtopaikoille astuu lehden mukaan

---

⁵⁹ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁶⁰ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁶¹ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁶² ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁶³ “the most active, efficient, experienced, culturally learned and cosmopolitan citizens, ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

joukko ”uuden yenin miljonäärejä ja mustan pörssin kauppiaita”.⁶⁴ Zaibatsujen poistamisen siis perustellaan entisestään heikentävän Japania – Yhdysvaltojen tulevaa liittolaista.

”Behind the Japanese Purge” rakentaa kuvaa liittolaisesta Japanista myös käyttäen *identifikaatio ehdotusten polarisointia*. Se asettaa tekstissään maan tulevaisuudelle kaksi vaihtoehtoa. Toisessa MacArthurin puhdistuksen kaltaisia rankaisuvia toimenpiteitä jatketaan Japanissa, ja maan talouselämä luisuu rikollisiin käsiin. Samaan aikaan kurjistuva työväestö ajetaan tahattomasti kommunistisen puolueen syliin. Pahimmassa tapauksessa Japanista tulee sosialistinen valtio, Neuvostoliiton käskyläinen ja Yhdysvaltojen vihollinen. Toinen vaihtoehto on lehden mukaan kostotoimien lopettaminen, taloudellisen kehityksen tukeminen ja vauraan liittolaisen luominen. Oikein kohdeltuna ja menestyvänä maana Japanilla ei olisi syytä lähentyä Neuvostoliiton kanssa.⁶⁵

Viittaustasojen harmonisoinnin myyttisellä tasolla Newsweek siis hyödyntää kapitalismin ja kommunismin, Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton, hyvän ja pahan, välistä vastakkain asettelua. Lukuisissa eri kohdissa tekstiä tuodaan esille, kuinka käsittämätöntä on, että maailman ainoa kapitalistinen suurvalta purkaa omien periaatteidensa mukaista talousjärjestelmää Japanissa hyökkäämällä liike-elämän merkittävimpiä ryhmiä vastaan. Toimien katsotaan myös luovan runsaasti edellytyksiä vasemmistomielisille kerätä voimiaan ja vahvistaa asemiaan. Neuvostoliittolaiset (tai tekstissä vain ”venäläiset”⁶⁶) kuvataan jatkuvan valppaiksi ja vaarallisiksi. Heidän kerrotaan vain odottavan sopivaa tilaisuutta liittää Japani etupiiriinsä: tilaisuutta, jota miehityshallinto siis toimillaan parhaillaan tahtomattaan heille valmistelee.⁶⁷

”Behind the Japanese Purge – American Military Rivalries” lähestyy liittolaiskuvaa propagoidessaan *toistoa* tehokkaasti, mutta harmonisesti. Puhdistuksen Japanin taloutta romuttava vaikutus esitellään jo artikkelin alussa, mutta kerrataan myös myöhemmin tekstissä pari kertaa, jotta paras vaikuttavuus lukijaan saavutettaisiin. Myös kommunismin uhkan kuvaus tarjoillaan varhaisessa vaiheessa, mikä jättää lukuisia

---

⁶⁴ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ ”Russians”, ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁶⁷ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

tilaisuuksia toistoon läpi kirjoituksen.⁶⁸ Kumpaakaan asiaa ei kuitenkaan toistella ilman perusteltua syytä, ja myös ilmaisutapaa muutetaan joka kerta.

Fortunen ”Two Billion Dollar Failure in Japan” artikkelissa kuva Japanista Yhdysvaltojen liittolaisena on saanut (samoin kuin kuva japanilaisista historiallisina vihollisina) vain vähän huomiota. Teksti listaa, kuinka miehityshallinto on onnistunut luomaan miehityksellään demokraattisen, rauhanomaisen ja yhteistyökykyisen, joskin vararikon partaalla olevan maan. Tätä hyvän potentiaalisen liittolaisen kuvaa tarjotaan lähinnä osana *viittaustasojen harmonisoinnin taustoittavaa tasoa* – kun miehityksen menestykset on tuotu esille, annettu kritiikki heikkoa taloudenelvytystä kohtaan (katso 1.3) on entistä ankarampaa ja vaikuttavampaa. Rauhanomaisen Japanin syntymiseen ja tulevaisuuteen ei juurikaan palata kirjoituksen alun jälkeen – tekstin fokus on eri alueilla.⁶⁹ Vuonna 1949 Yhdysvaltojen ja Japanin välinen miehittäjän (käskyttäjän) ja miehitetyn (käskyläisen) suhde oli kuitenkin jo hyvin vakiintunut⁷⁰, eikä Fortune näin tarvinnut osoittaa huomattavaa osaa artikkelistaan todistelemaan Japanin potentiaalista tulevaisuuden hyötyä Yhdysvalloille.⁷¹ Tekstissä japanilaiset kuitenkin kuvataan muun muassa yritteliäiksi, kohteliaiksi, lakia kunnioittavaksi ja nopeasti oppiviksi. Artikkeliki katsoo myös Japanin vähän taloudellisen toipumisen olevan yksinomaan japanilaisten ansioita, ja siis ”häkellyttävä osoitus japanilaisten halusta elää ja vilpittömästi tahdosta oppia valloittajiltaan⁷²”. On huomattavaa, että vain muutama vuosi sodan jälkeen entisistä vihollisista on mahdollista puhua Yhdysvaltain lehdistössä näinkin ylistävään sävyyn.

Fortune antaa tekstissään japanilaiselle elämäntavalle arvoa. Se jopa paheksuu yhdysvaltalaisia miehittäjiä pikkumaisesta puuttumisesta paikallisten arkeen.⁷³ Sodan päättymisen aikoihin tällainen lausunto olisi varmasti saanut osakseen vastahankaisen, jopa vihamielisen vastaanoton. Muutamia vuosia sodan jälkeen japanilaisista voidaan kuitenkin kirjoittaa jo hyvin arvostavaan sävyyn. Tätä voidaan pitää ajan kulumisen aikaansaannoksena, mutta aikaa on varmasti ollut auttamassa iso joukko propagandisteja, jotka kukin omista syistään ovat halunneet parantaa japanilaiskuvaa

---

⁶⁸ ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁶⁹ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁷⁰ Takamae 2002, xl, xlii-xliii.

⁷¹ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁷² ”a striking example of will to live and learn and a sincere desire to learn from their conquerors”, ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁷³ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

Yhdysvalloissa. Yhtenä merkittävänä mielipidevaikuttajana tästä joukosta voidaan mainita ACJ:n keskushahmoihin lukeutunut entinen Japanin suurlähettiläs Joseph C. Grew. Sodan vielä riehussa Grew pyrki osoittamaan yhdysvaltalaisille, että Japanin kansa oli militaristien harhaanjohtama, eikä kansakunnan täydellinen hävittäminen ollut tarpeen. Sen sijaan sotilashallinto olisi murskattava, jotta maltilliset japanilaiset pääsisivät takaisin valtaan ja maasta muovautuisi oivallinen liittolainen Yhdysvalloille.⁷⁴ Nämä ajatukset saivat esittämisaikanaan osakseen voimakasta kritiikkiä, mutta toisaalta ne myös omalta osaltaan valmistelivat tietä tuleville mielipidevaikuttajille ja uutisoijille, jotka pystyivät vuosia myöhemmin teksteissään ylistämään japanilaisia ilman vihamielisen vastauksen pelkoa.

Viittaustasojen harmonisoinnin myyttisellä tasolla Fortune ei suuremmin käytä kommunismin pelkoa työkalunaan. Kommunismin ja vasemmisto liikehdinnän uhkakuvat tuodaan esille tekstissä pari kertaa, mutta niiden hyödyntäminen jää hyvin vähäiseksi, lähes olemattoman *toiston* vuoksi⁷⁵. Artikkelin vähistä viittauksista kommunismin voisi tehdä sen johtopäätöksen, että kommunismin viholliskuva olisi heikentynyt vuoteen 1949 tultaessa. Tämä ei kuitenkaan historian valossa pidä paikkaansa, kuten muun muassa Takamae Eiji toteaa.⁷⁶

”Behind the Japanese Purge” ja ”Two Billion Dollar Failure in Japan” eroavat merkittävästi myös siinä, miten ne kuvaavat Japania liittolaisena. Aikaisemmin julkaistu Newsweekin artikkeli joutuu todistelemaan Japanin arvoa ystävänä, ja jopa turvautumaan viittaustasoista heikoimman, myyttisen, voimakkaaseen käyttöön kuvaa rakentaessaan. Teksti turvautuu toistuvasti vastakkainasetteluun Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välillä, mitä voidaan pitää merkinä heikosta taustoittavan ja faktallisen tason vaikutusmahdollisuudesta.⁷⁷ Mielikuvan muokkauksen kannalta tämä vastakkainasettelu kuitenkin vahvistaa luvusta 1.1 tuttua pyrkimystä liittää Japani viiteryhmänä ”meihin” (tai ainakin mahdollisimman lähelle ”meitä”), siis artikkelin lukijoihin, tässä tapauksessa Neuvostoliiton palvellessa pakollisena ulkopuolisena vihollisena.⁷⁸ Fortunen artikkelilla on liittolaiskuvaa propagoidessaan aika puolellaan, sillä ystävällisen Japanin olemassa olo ei maan miehityksen edistyttyä ollut enää

---

⁷⁴ Saunavaara 2009, 138.

⁷⁵ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁷⁶ Takamae 2002, 307. Dower 1999, 23, 271-273.

⁷⁷ ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁷⁸ ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947. Zur, 1991.

Yhdysvalloissa helposti kyseenalaistettavissa. Tämä helpottanut liittolaiskuvan esittäminen näyttäytyy myyttisen viittaustason vähäisenä hyödyntämisenä, ja vastaavasti taustoittavan ja faktatasojen runsaampana käyttönä. Artikkelit ei myöskään koe tarvetta hyödyntää merkittävästi kommunismin pelkoa, vaan Japanin kuulumisen mielikuvan tasolla ystävällismielisiin voimiin näkyy runsaana positiiviseen keskittyvänä huomiona.⁷⁹

1.3 Nöyriä japanilaisia ja jäykkäniskaisia miehitysburokraatteja - Japani miehittäjien uudistusten uhrina

Sodan päättyminen Tyynellä merellä 1945 merkitsi liittoutuneiden, käytännössä Yhdysvaltojen, toimeenpaneman miehityksen alkua Japanissa. Tänä aikana miehittäjä käytti maassa ylintä valtaa ja toimeenpani radikaaleja uudistuksia niin hallinnon, talouden kuin maanpuolustuksenkin alueilla.⁸⁰ Kuvatussaan Japania vuosina 1947 ja 1949 Newsweek ja Fortune tulevat siis myös kuvanneeksi Yhdysvaltojen ja Japanin suhdetta miehittäjän ja miehittettävän välisenä alistussuhteena.

Newsweek'in ”Behind the Japanese Purge” hyödyntää *viittaustasojen harmonisoinnin* konkreettisia ja taustoittavia tasoja kuvatussaan Japania miehittäjän alaisuudessa. Konkreettisella tasolla teksti kuvaa zaibatsujen hävittämiseen tähtäävän liikemiesten puhdistuksen ja sen seuraukset. Se kertoo, kuinka montaa ihmistä odottaa viraltapano, ja vaikutukset huomioiden, kuinka monia ihmisiä tämä koskettaa, kun otetaan huomioon asemansa menettävien perheet ja sukulaiset.⁸¹ Kuten artikkelin nimi paljastaa, tekstin tärkein tehtävä on kuitenkin lähinnä taustoittaa meneillään olevia tapahtumia.

”Behind the Japanese Purge – American Military Rivalries” käyttää suurimman osan palstatilastaan *taustoittavan tason* rakentamiseen. Se esittelee perimmäisen syyn puhdistuksen takana; siis halun hankkiutua eroon sotaisista elementeistä Japanin liike-elämässä, eikä lähde kritisoimaan tätä tarkoitusta. Sen sijaan käytännön keinot saavat osakseen suurta arvostelua: puhdistusta pidetään liian laajana ja umpimähkäisenä. Operaation syyksi esitetään myös virallisista perusteluista poikkeava taustoitus. Newsweek epäilee, että puhdistuksen taustalta löytyy miehityshallinnon sisäinen

---

⁷⁹ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁸⁰ Takamae 2002, xxxix.

⁸¹ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

valtakamppailu. Tässä kamppailussa ovat artikkelin mukaan vastakkain järkevät ammattisotilaat Charles Willoughbyn johdolla, ja toisaalla MacArthur juristiystävänsä Courtney Whitneyyn kanssa.⁸² Lehden esittämät arvelut olivatkin varsin paikkansa pitäviä. Miehistyshallinnon sisällä todella käytiin tiukkaa valtakamppailua sen ammattisotilaiden hallitsemien haarojen (lähinnä G-1, G-2, G-3 ja G-4) ja sen siviilihallitun haaran välillä. Nämä eri miehistyshallinnon osat halusivat säilyttää ja jopa laajentaa omaa valtaansa miehistyksen byrokratiassa. Ne kamppailivat myös kiivaasti kenraali MacArthurin ajasta. Ylikomentaja todella asettui lopulta Whitneyyn puolelle tämän kädenväännössä Willoughbya vastaan. Ylikomentajan alaiselleen suoma tuki vaikuttikin osaltaan zaibatsujen puhdistuksen lopulliseen muotoon.⁸³ ”Behind the Japanese Purge” myös kritisoi miehistyksen virkamiehistöä osaamattomuudesta ja nurkkakuntaisuudesta. Jopa MacArthurin tietoisuus alaistensa toimista asetetaan kyseenalaiseksi.⁸⁴ Tämän tietämättömyyden osoittaminen rakentaa kenraalille epämieluisaa asemaa, jossa tämä joutuu joko tunnustamaan epäpätevyytensä johtajana, tai ottamaan syyt arvostelluista toimista niskoilleen.

Newsweek tukee kuvaa epäpätevän miehistäjän uhriksi joutuneesta Japanista hyödyntämällä raskasta *vastustajan persoonan arvostelua*. Se kuitenkin tiedostaa, että kenraali MacArthurin parjaaminen olisi ollut lehden julkaisun aikoihin liian riskialtista tämän korkean aseman ja huomattavan suosion vuoksi.⁸⁵ Näin ollen artikkeli hyökkääkin toista puhdistuksesta vastaavaa henkilöä vastaan, ottaen kohteekseen miehistyksen sotilaallisen hallinnon haaran johtajan Courtney Whitneyyn. Muiden miehistyshallinnon haarojen komentajat kuvaillaan tekstissä päteviksi ammattisotilaita, jotka poikkeuksetta seuraavat sovittuja menettelytapoja, ja vain tästä säntillisyydestä johtuen eivät aina saa ääntään kuuluviin. Whitney puolestaan kuvataan rauhanajan juristiksi, jonka työnkuvaan kuului lehden mukaan oman asian oratointi ja dramatiikan lisääminen aina kun se palveli hänen tarkoituksensa.⁸⁶ Mies ei tekstin mukaan myöskään käytä virallisia kanavia päätöksenteossa, vaan lähestyy suoraan MacArthuria esitystensä kanssa. Tätä toimintamallia kuvataan sotaa edeltävää ”japsihallintoa”⁸⁷ vastaavaksi, jolloin valtaistuinta lähimpänä olevalla oli paras tilaisuus saada

---

⁸² ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁸³ Takamae 2002, 146.

⁸⁴ ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁸⁵ Schonberger 1989, 51. Takamae 2002, 5.

⁸⁶ ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁸⁷ ”Jap government”, ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

tavoitteensa täytettyä. Myös Whitneyyn ulkomuoto ja luonne joutuvat tekstin arvostelemiksi. Hänet kuvataan alle 170 senttimetriseksi, punakaksi, yleväksi ja äkkipikaiseksi.⁸⁸

Identifikaatio ehdotusten polarisoinnin hengessä teksti asettaa siis vastakkain joukon urheita, järkeviä ja kunniallisia ammattisotilaita ja luotaantyöntävän, kavalan juristin, joka on paitsi luonteeltaan epämiellyttävä, myös fyysisesti ruma. Sodan päättymisestä kulunut lyhyt aika vaikuttaa myös sotilaita suosivasti. On sopivaa, että Whitneyyn kilpailijat jätetään kuvailematta tarkemmin. Totuus on harvoin positiivista mielikuvaa parempi, joten kasvottomiksi jäävät miehet ovat varmasti komeampia ja ryhdikkäämpiä lukijan mielessä, kuin tosielämässä. Itse asiassa tekstissä niin oivalliseksi maalattua Willoughbya on historian tutkimuksessa kuvattu jäykäksi ja ultrakonservatiiviseksi.⁸⁹ Eiji Takamae menee jopa niin pitkälle, että pitää kenraalia Mussolinin ajatusten ihailijana ja militaristina. Willoughby ilmeisesti myös rekrytoi japanilaisia ylimyksiä vakoilemaan puolestaan omaa miehityshaaraansa, G-2:ta.⁹⁰ On siis helppo uskoa, että miehen tarkempi esittely olisi heikentänyt artikkelin MacArthurin vastaista kuvausta.

”Behind the Japanese Purge – American Military Rivalries” palaa *toistossaan* miehityshallinnon sisäiseen valtakaupunkipailuun useita kertoja, mutta ilmaisu pysyy napakkana ja toimivana ilman turhaa jankkausta.⁹¹ Tekstin kirjoittajat ovat selvästi pitäneet ristiriitojen esille tuomista merkittävänä osana halutun kuvan levittämiseen tähtäävää pyrkimystään.

Newsweek -artikkeli käyttää myös tekstissään *informaation valikointia*. Tekstissä kerrotaan, kuinka MacArthurin kaavailema zaibatsujen puhdistus tulee vaikuttamaan 250 000 ihmiseen, ja kuinka sitä vastustavat osat miehityshallintoa ovat ”tarkkailijoiden mukaan”⁹² juuri niitä tehokkaimpia ja asiansa parhaiten osaavia.⁹³ Lehti siis hyödyntää *eksaktilta vaikuttavia tietoja* japanilaisten ahdinkoa kuvatessaan⁹⁴. Olisi mielenkiintoista tietää, kuka tai ketkä nämä artikkelissa mainitut tarkkailijat olivat. Kenen toimeksiannosta he työskentelivät? Mikä heidän tehtävänsä oli? Oliko heitä

---

⁸⁸ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁸⁹ Dower 1999, 406, 451.

⁹⁰ Takamae 2002, 53, 161.

⁹¹ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁹² ”observers account”, ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁹³ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁹⁴ Alenius 2014, haastattelu.

olemassa muualla kuin Newsweekin toimituksessa? Olisi myös erittäin mielenkiintoista tietää, mitä informaatioita on tietoisesti jätetty artikkelista pois, jotta haluttua kuvaa on voitu vahvistaa. Tätä ei kuitenkaan valitettavasti ole mahdollista selvittää käytössä olevan materiaalin pohjalta.

Newsweek vetoaa MacArthurin toimia vastustaessaan myös *tavallistamiseen*. Tämä tehdään yksinkertaisella vertauksella, jonka tavoitteena on mieltää zaibatsujen poistaminen järjettömäksi: artikkelin mukaan puhdistuksen suorittaminen on kuin ”aivojen poistamista Japanin talouselämältä”.⁹⁵ Lyhyt ja tehokas vertaus vahvistaa entisestään kuvaa asiansa osaamattomasta miehittäjästä.

Artikkeli käyttää *nimittelyä*, tarkemmin sanottuna käsitteen määrittelyä osana vaikuttamistaan. Kerrottaessa zaibatsujen puhdistuksen kohteeksi joutuvista tai sen vaikutukset kokevista, käytetään kirjoituksessa termiä ”uhri”⁹⁶. Uhri on voimakas sana, joka aiheuttaa useimmiten vastaanottajassa myötätunnon ja sympatian kognitioita. Newsweekin levittämän kuvan kannalta oli siis tärkeää, että juuri heidän lanseeraamansa termi puhdistuksen kohteista olisi se, jota suuri yleisö ryhtyisi käyttämään. MacArthurin leirissä näitä epäonnisia ”uhreja” olisi varmastikin *nimitelty* toisin, esimerkiksi käyttämällä termiä ”sodanlietsoja”.

Newsweekin artikkeli *alkaa* ja *loppuu* japanilaiselta kadunmieheltä saatuihin lainauksiin. Ensimmäisen tehtävä on järkyttää viestin vastaanottajaa. Lainauksessa japanilainen liikemies tuskastelee, että hänen on pakko joko etsiä hyvä mustan pörssin yhteys tai liittyä kommunistiseen puolueeseen. Lienee ilmiselvää, että joko lausunnon antaja tai kirjoittaja on vahvasti liioitellut kommenttia. Lopussa taas alleviivataan japanilaisten alistettua asemaa kertomalla, kuinka japanilaiset tietävät olevansa löytyjä, mutta he eivät voi ymmärtää, miksei Yhdysvallat laita heitä töihin omaksi edukseen, vaan haluaa tuhota Japanin talouden ja lopulta jättää heidät neuvostoliittolaisten saaliiksi.⁹⁷ Kommenttien antajien on täytynyt olla hyvin perillä lausuntojen mahdollisista propagandistisista vaikutuksista. Yhtä todennäköisesti ne on saatettu keksiä Newsweek:in toimituksessa.

---

⁹⁵ ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁹⁶ ”Victim”, ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

⁹⁷ ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

Two Billion Dollar Failure in Japan keskittyy tekstissään *viittaustasojen harmonisoinnin* kahdelle ensimmäiselle tasolle. Huolellinen taustatyö näkyy selkeästi konkreettisessa ja taustoittavassa tiedossa. Taustoittava taso on selkeästi artikkelin laajinta ja vaikuttavinta antia. Lehti antaa miehityksen aikaansaannoksista, niin hyvistä kuin huonoistakin, selkeän kuvan. Tässä kuvauksessa SCAP:in virheiden kritisointi on merkittävässä osassa. Kuten kirjoituksen nimikin kertoo, Japanin taloudellinen tilanne on artikkelin merkittävin aihe ja lehden tärkein kritiikki miehityshallintoa kohtaan.⁹⁸

Fortune -teksti viittaa miehityksen lähtötilanteeseen *taustoittaessaan* tämän hetkistä katastrofia. Se kuvaa, kuinka MacArthturin hallinto on päässyt työskentelemään nöyrien, kuuliaisten ja ahkerien japanilaisten kanssa talouden elvyttämiseksi. Epäpätevä miehityshallinto on kuitenkin onnistunut tästäkin huolimatta ajamaan Japanin syvään ekonomiseen ahdinkoon. Maininnan saa myös itse SCAP:in alun perin saama ohje olla puuttumatta liiaksi paikalliseen talouselämään, muutoin kuin sen elvyttämiseksi. Artikkelin maalaillee, lukuisia tilastoja (*eksaktilta vaikuttavaa tietoa*) apunaan käyttäen, kuvaa taloudellisesta toipumisesta, joka on jäänyt miehityshallinnon toimista johtuen hätkähdyttävän heikolle tasolle. Tärkeimpinä Japanin talouden alennustilaa selittävinä tekijöinä taustoitusta pitää miehityshallinnon liian tiukkaa markkinakontrollia, zaibatsujen puhdistusta (vertaa Newsweek) ja yenin ongelmia, eli inflaation laukkaamista ja vaihtokurssin olemattomuutta.⁹⁹

Fortune on artikkelissaan pitänyt huolen siitä, ettei sen lukijan tarvitse olla perillä uusimmista käännteistä maailman taloudessa tai Japanin ekonomian säätelyssä ymmärtääkseen, missä miehityshallinto on epäonnistunut. *Konkreettinen taso* on tekstissä mukana erittäin runsaana, ja vaikealta vaikuttavatkin asiat on esitetty selkeästi. Artikkelissa on numeroituna kahdeksan tärkeintä syytä Japanin talouden alennustilaan. Jokaisen syyn kohdalla annetaan mahdollisuuksien mukaan lukuja ja tilastoja päätelmän tueksi, ja näistä faktoista vielä vedetään lukijalle valmis johtopäätös – uhriksi joutuneen Japanin kuvaa tukien.¹⁰⁰ Tehokas *konkretisointi* edesauttaa tekstin ymmärrettävyyttä ja antaa lehden tarjoamalle kuvalle painoarvoa.

”Two Billion Dollar Failure in Japan” tarjoilee lukijalleen myös annoksen *motivoivaa logiikkaa*. Se perustelee lukuisilla argumenteillaan, kuinka heikkoa, ja suorastaan

---

⁹⁸ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

⁹⁹ Ibidem.

¹⁰⁰ Ibidem.

vahingollista, miehityshallinnon toiminta on Japanin taloudelle ollut. Perusteluissa suurimman painon saavat erinäiset taloudellista kehitystä kuvaavat laskelmat ja tilastot. Niiden nojalla artikkeli välittää vahvaa kuvaa maasta, jonka sodanjälkeinen toipuminen ja kehitys ovat jääneet heikolle tasolle toinen toistaan pahempien hallinnollisten epäonnistumisten takia. Eräässä kohdassa teksti esimerkiksi kuvailee:

*Tämänhetkisen Japanin 80 miljoonaa ihmistä joutuvat elämään lähes puolella siitä millä 60 miljoonaa ihmistä hädin tuskin tuli toimeen lamavuosina.*¹⁰¹

Syylisiksi Japanin ongelmiin esitetään miehityshallinnon taloudelliset uudistukset ja tarpeettomat rajoitukset. Artikkelin palaa myös Newsweekin aikaisemmin parhaamaan zaibatsujen puhdistukseen ja osoittaa operaation järjenvastaisuuden toteamalla:

*Zaibatsu yksin, kaikista Japanin suurista ryhmistä, ymmärsivät USA:n taloudellisen mahdin ja vastustivat sotaa sen kanssa. Mutta Yhdysvaltain armeija ja nuoret byrokraatit, tästä historiasta välittämättä, hankkiutuivat eroon 2000 ylimmästä johtajasta ja alkoivat jatkaa puhdistusta näistä alaspäin.*¹⁰²

Teksti välittää siis miehityksestä kuvaa, jossa niin kovaksi keitetty sotilaat kuin nuoret, kokemattomat virkamiehetkin toimivat ilman tarvittavaa osaamista Japanin talouselämän uudistuksia toteuttaessaan.¹⁰³

Artikkeli tarjoaa *motivoivan logiikan* kritisoimalle miehityshallinnon talouden pidolle vaihtoehdon, ja asettelee näin *identifikaatioehdotusten polarisointia*. Se asettaa lukijan eteen kaksi selkeää tietä, joista toisessa Japanin miehityshallinto saa jatkaa jäykkää ja yliautoritaarista talouskokeiluaan, samalla haaskaten yhä enemmän yhdysvaltalaisen veronmaksajan varoja ja japanilaisten työtä, tai toisessa rajoitukset voitaisiin poistaa ja maan talouden voitaisiin antaa nousta itse omille jaloilleen.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ "80 million [Japanese] people are now living on one-half the production that 60 million people barely existed on during the repression years.", "Two Billion Dollar Failure in Japan" (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹⁰² "The Zaibatsu alone, of all major groups in Japan, understood the U.S industrial might and were therefore against war with the U.S. But U.S Army and the young bureaucrats, ignorant of this history, got rid of 2,000 of the top managers and began to work down into the lower echelons.", "Two Billion Dollar Failure in Japan" (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹⁰³ "Two Billion Dollar Failure in Japan" (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹⁰⁴ Ibidem.

Artikkelin esittämän runsaan havainnollistavan tiedon käytössä on hyödynnetty *informaation valikointia* halutun kuvan edistämiseksi. Artikkelin esittää runsaasti lukuja ja tilastoja Japanin talouden heikosta tilasta. Teksti vertaa mahdollisuuksien mukaan esittämäänsä statistiikkaa paitsi muiden sodan hävinneiden maiden vastaaviin tietoihin, myös Japanin omiin sotaa edeltäviin vuosiin ja jopa lama-aikaan, havainnollistaen ekonomian heikkoa tilaa selkeällä ja vetoavalla tavalla.¹⁰⁵ Propagandan tutkija toki voisi kyseenalaistaa esimerkiksi sen, kuinka esitettyihin laskelmiin on päädytty, ja kuinka edustavia ne aloillaan ovat. Voihan olla, että tilastoista on valittu vain artikkelin sanomaa tukevat luvut. Myös se, onko Japanin miehityksen epäonnistunut taloudenpito todella ollut kahden miljardin dollarin takaisku yhdysvaltalaiselle veronmaksajalle, on varsin tulkinnanvarainen asia. Kuinka tähän summaan on päästy? Olisiko sitä voitu olennaisesti pienentää toimimalla toisin? Olosuhteiden ja tilanteiden ainutkertaisuus ei myöskään saa artikkelissa huomiota osakseen, vaan kaikki pieleen mennyt säilytetään epäpätevän miehityshallinnon syyksi.

Artikkeli myös suojelee esittämäänsä kuvaa ennakoimalla potentiaaliset vastaargumentit. Se kertoo, kuinka miehityshallinto voi esittää lukuja, jotka näyttävät Japanin talouden parantuneen sen toimien seurauksena, mutta tekstin avulla lukija saa oikean kuvan siitä, mistä nämä tilastot kertovat:

*SCAP:in luovuttamat tiedot tuotannon kasvusta ovat osoittautuneet vain paperiluvuiksi, eivät kovin todellisiksi. Pieniä numeroiden liikkeitä ylös ja alas ilman tarvittavaa elinvoimaa ja elävän, toimivan ekonomian voimaa. Tuotanto saavuttaa pieniä, kouristelevia parannuksia ja sitten jälleen tipahtaa ja ajelehtii – mikä on vallalla olevan epäjärjestyksen merkki.*¹⁰⁶

”Two Dollar Failure in Japan” käyttää myös *tavallistamista*. Esimerkkinä tästä hyödyntämisestä voidaan pitää artikkelin Japanin kauppalaivastoa käsittelevää osiota. Siinä laivastolle asetetut rajoitukset esitetään naurettavina toteamalla, että ”ilman armeijaa, laivastoa tai ilmavoimia Japanin olisi vähintäänkin vaikeaa suorittaa

---

¹⁰⁵ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹⁰⁶ ”The production figures of SCAP have turned out to be only paper figures, not terribly real, small movements of numbers up and down, without the vital sustenance and drive of a living, functioning economy. Production makes small, spasmodic gains and then slips and drifts—the true stigmata of the persisting disorganization.”, ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

hyökkäyksiä kauppa-alueita käyttäen”.¹⁰⁷ Tärkeä miehitysvaltaa vastaan käytettävä lyömäase on myös Japanin kompuroivan talouden uudistamisen hinta. Useassa kohdassa *toistellaan* tavallisen kansan roolia saamattoman ja tiukkapipoisen byrokratian maksumiehenä.¹⁰⁸

”Two Billion Dollar Failure in Japan” hyödyntää runsaasti *nimitteilyn* alitajuntaan vetoavaa vaikutusta retoriikassaan. Se käyttää toinen toistaan negatiivisempia kognitioita aiheuttavia sanoja kuvatessaan miehityshallintoa ja Japanin talouden tilaa. ”Epäluuloinen”¹⁰⁹, ”synkkääkin synkempi”¹¹⁰ ja ”massiivinen epäonnistuminen”¹¹¹ kuulostavat pahalta riippumatta siitä, mihin kontekstiin ne liitetään. Kirjoitus myös kertoo, kuinka nuorten byrokraattien ja vanhojen upseerien kehittelemät kokeilut lankeavat lopulta pitkään kärsineen yhdysvaltalaisen veronmaksajan korvattavaksi.¹¹²

Fortune ei artikkelissaan juurikaan lähde *arvostelevaan vastustajiensa persoonia*. Lehti kyllä kritisoi MacArthurin johtajuutta pariin otteeseen, mutta nämä kritiikit ovat lähinnä tekstiä jouduttavia retorisia keinoja. Teksti jopa ylistää alkutaipaleellaan miehityshallinnon aikaansaannoksia aseistariisunnan, hallinnon demokratisoinnin ja kansan koulutuksen sarjoilla.¹¹³ Äkkiseltään tämä kehuminen saattaa vaikuttaa jopa artikkelin miehitystä arvostelevan kuvan vastaiselta. Annetut kehu ovat kuitenkin vastustajalle tehtyjä myönnytyksiä ja niiden tärkein arvo on kuvan harmonisoinnissa: ylinegatiivinen kuvaus miehityksestä olisi ollut epäuskottava vuonna 1949: pelkkää pahaa Japanissa toimivista yhdysvaltalaisista kirjoittava teksti olisi saatettu helposti leimata epäisänmaalliseksi, herjaavaksi tai jopa sosialistiseksi. Ylistävät virkkeet tasapainottavat tekstin antamaa kuvaa ja tuovat siihen ristiriitaisia, ja näin ollen realistisia piirteitä.

”Two Billion Dollar Failure in Japan” ei usko *toistossaan* harmoniaan, vaan pikemminkin jatkuviin iskuihin. Artikkelin arvostelee miehityshallinnon Japanin talouden hoitoa kerta toisensa jälkeen, eikä anna kritisoitaville armoa. Artikkelin kuitenkin muuttaa ilmaisuaan innovatiivisesti ja tehokkaasti kerrasta toiseen, eikä toisto

---

¹⁰⁷ “Without an army, a navy or and air force, Japan would find it difficult, to say the least, to commit aggressions with a merchant fleet.”, “Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹⁰⁸ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹⁰⁹ “suspicious”, ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹¹⁰ “darker than dark”, ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹¹¹ “massive failure”, ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹¹² ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹¹³ Ibid.

pääse muuttumaan turhaksi jankutukseksi, vaan se ennemminkin kuvaa joka kerta uutta ja erilaista virhettä, jonka MacArthurin byrokratia on saanut aikaan.¹¹⁴

Fortune kiinnittää myös erityistä huomiota *viestin aloittamiseen ja lopettamiseen*. Kirjoitus alkaa lyhyellä yhteenvedolla miehityshallinnon aikaansaannoksista:

*Japanin tarina on äkkiä kerrottu, useimmat amerikkalaisten suorittamat poliittiset ja sosiaaliset uudistukset ovat olleet huomattavia menestyksiä; taloudelliset muutokset ovat olleet massiivisia epäonnistumisia.*¹¹⁵

Virke summaa lyhyesti pitkän artikkelin sisällön, ja toisaalta esittää vahvan väitteen, mikä osaltaan auttaa madaltamaan kynnystä lukea koko teksti. Myös lopetus on lyhyt ja suoraan asiaan menevä. Sen mukaan ”miehityshallinnon uudet määräykset ovat tienviittoja eräällä tiellä pois ahdingosta. Tämä on kuitenkin vain lupaus, joka on vielä toimittamatta”.¹¹⁶ Lopetus antaa arvostusta SCAP:ille yrityksestä pelastaa Japani talouskatastrofin kynsistä, mutta samalla tekee selväksi, että ahdinko on suurelta osalta miehittäjän itse aikaan saamaa.

Myös valokuvausta käytetään vahvistamaan kuvaa Japanista tiukan miehittäjän uhrina. Artikkelin neljännellä sivulla otoksessa puskutraktori ja joukko työmiehiä raivaa Tokion katuja liikenteelle. Kuvatekstin mukaan tie tulee pyörien käyttöön. Siinä myös mainitaan, että SCAP säännöstelee pyörien valmistusta, miehittäjillä ja miehitetyillä on tosin erimielisyyttä valmistettavien kulkuneuvojen koosta.¹¹⁷ Kuvan tarkoitus on kaksinainen. Toisaalta se näyttää, kuinka japanilaiset ovat kärsineet (ja edelleen kärsivät) hävitystä sodasta, ja kuinka ankarasti he työskentelevät tulevaisuutensa eteen. Se myös kuvatekstillään saa SCAP:in näyttämään entistä pikkumaisemmalta: jos kerran polkupyöriä tarvitaan tavaroiden ja ihmisten siirtämiseen, mitä järkeä on säännöstellä niiden määrää ja säädellä tarpeettomasti niiden kokoa?

Kahden vuoden ero julkaisuajankohdissa näkyy merkittäväällä tavalla siinä, kuinka ”Behind the Japanese Purge” ja ”Two Billion Dollar Failure in Japan” kuvaavat Japania

---

¹¹⁴ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹¹⁵ “The tale of Japan is quickly told. Most political and social reforms instituted by the Americans have been substantial successes; the economic reforms have been massive failures”, ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹¹⁶ “The December 18 directive offers guideposts along one way out of the mess. They are only promises, really: the performance is yet to come.”, ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹¹⁷ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

miehittäjän uudistusten uhrina. Vuonna 1947 kirjoitettu artikkeli sijoittuu historiallisesti aikaan pian sodan jälkeen. Tällöin miehitys on ollut vielä alkutekijöissään, eikä kirjoittajilla ole ollut mahdollisuutta valikoida suuresta määrästä konkreettista tietoa itselleen sopivia faktoja. Sen sijaan teksti joutuu turvautumaan jatkuvaan spekulointiin kuvatessaan Japania miehityksen uhrina: julkaisun aikoihin monia merkittäviä uudistuksia vasta suunniteltiin tai ne oli laitettu taannoin täytäntöön¹¹⁸, mikä merkitsi että niiden vaikutuksia saatettiin vain arvella. ”Behind the Japanese Purge” jatkaa kuitenkin aiemmissa luvuissa esille nousutta pyrkimystä muuttaa kuvaa Japanista, ja toisaalta myös yhdysvaltalaisista miehittäjistä määrittelemällä vastaanottajan kokemia sisä- ja ulkoryhmiä uudelleen. Vastakkain asettelu näkyy voimakkaana kirjoituksessa, kun lukija pyritään ohjaamaan mielipidevaikutuksen keinoja käyttäen samaistumaan zaibatsujen puhdistukseen maltillisesti suhtautuvien, järkähtämättömien ammattisotilaiden kanssa. Vastaryhmäksi maalataan puhdistuksen ylilyövään muotoon pakottaneet kyseenalaiset päättäjät, Courtney Whitney etujoukossaan. Tämä asetelma pyrkii merkittävästi, mutta kuitenkin hyväksyttävissä määrin, muokkaamaan vastaanottajan mielikuvaa Japanissa vallitsevasta tilanteesta, ja näin ollen myös siihen osaaottavista voimista.¹¹⁹

Vaikka Fortunen artikkeli hyödyntää hyvin pitkälti lähes samoja vaikuttamisen keinoja kuin Newsweek (vastustajan persoonan arvostelua lukuun ottamatta), se voi mielikuvaa rakentaessaan nojata huomattavaan määrään *eksaktilta vaikuttavaa informaatiota*. Tämä vaikuttaa merkittävästi tarjottavan kuvan uskottavuuteen, sillä sopivasti valittuihin faktoihin vetoaminen toimii huomattavasti pelkästään motivoivaa logiikkaa hyödyntävää päättelyä paremmin. Kirjoituksen ei tarvitse rakentaa monimutkaisia päättelyketjuja voidakseen muuttaa miehityksen osapuolista tarjolla olevaa kuvaa: tarkka faktojen valikointi ja havainnollistava esittäminen riittää asettamaan yhdysvaltalaisen veronmaksajan ja vallalla olevan miehityspolitiikan edut törmäyskurssille.¹²⁰

---

¹¹⁸ Takamae 2002, 334-346.

¹¹⁹ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

¹²⁰ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

1.4 Luonnonkaunis takapajula - Japani vieraana, eksoottisena maana

Kuvatessaan Japania ja japanilaisia sekä Fortune että Newsweek joutuvat ottamaan huomioon sen tosiasian, että heidän kuvaamansa maa ja sen kansa poikkeavat Yhdysvalloista merkittäväällä tavalla niin kulttuurisesti, maantieteellisesti kuin historiallisesti. Miten lehdet siis ovat päätyneet näitä eroavaisuuksia kuvaamaan ja miksi nämä tavat on valittu?

Newsweek ei juuri käytä vähäistä palstatilaansa Japanin maantieteen tai kulttuurin kuvaamiseen. Se ei myöskään käsittele japanilaisia, muutoin kuin nykyisinä miehityksen alamaisina ja uhreina, tai historiallisina vihollisina. Osittain tämä kuvaamattomuus selittyy tekstin lyhyellä pituudella ja myös sen fokuksella zaibatsu - puhdistukseen. Artikkelit kuitenkin selkeästi haluaa muokata japanilaiskuvaa positiivisempaan ja arvostettavampaan suuntaan. Päätös olla tarkemmin kuvaamatta Japania on täysin tietoinen, sillä Yhdysvaltojen ja Japanin eroavaisuuksien kuvaaminen olisi 1947 todennäköisesti aiheuttanut kuvan muokkaantumista vieraampaan ja siten negatiivisempaan suuntaan, varsinkin kun otetaan huomioon sodan aiheuttama vihollisuuden painolasti ja ihmisten tunnettu taipumus vahvistaa ennestään negatiivisia mielikuvia uudella informaatiolla.¹²¹

1949 julkaistu Fortune puolestaan käyttää huomattavia osia viestistään Japanin ja sen asukkaiden kuvaamiseen. Se poimii vieraasta kulttuurista, sen puitteista ja edustajista arvostettavia ja oudoksuttavia, mutta ei kertaakaan pelottavia tai uhkaavia, piirteitä.¹²² Näiden poimintojen tarkoituksena on rakentaa kunnioitettavampaa ja hyväksyttävämpää kuvaa Yhdysvaltojen uudesta liittolaisesta.

Vuonna 1949 julkaistu ”Two Billion Dollar Failure in Japan” käyttää osan tekstistään ja huomattavan osan valokuvistaan Japanin kuvaamiseen eksoottisena itämaana. Itse kirjoituksessa japanilaiset kuvataan ahkeriksi, kuuliaisiksi ja nöyriksi – siis varsin lapsenomaisiksi.¹²³ Artikkelit myös arvostelee miehittäjän suhtautumista ja toimintatapoja mitä paikallisiin tulee. Voidaan jopa sanoa, että Fortune kritisoi miehittäjiä ”huonosta vanhemmuudesta”. Teksti muun muassa esittää korruption ja siviilitottelemattomuuden alkaneen rehottaa maassa Yhdysvaltojen jäykän kontrollin

---

¹²¹ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947. Ratz 2007, 201-202. Zur 2013.

¹²² ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹²³ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

seurauksena.¹²⁴ Se sopivasti jättää mainitsematta, että lahjonnalla on maassa huomattavasti miehitystä pidempi historia.¹²⁵

Artikkelin valokuvista monet on selkeästi valittu, koska niiden avulla on mahdollista vaikuttaa arvostettavamman ja mystisemmän Japanikuvan levittämiseen. Ensimmäinen otos, johon artikkelia lukeva törmää, on heti avaussivulla otsikon yläpuolella. Kuvassa on nähtävissä ilmeisesti japanilaisen terästyöläisen jalat sandaaleineen sekä tämän pihdeillä pitämä, hohtava rautakimpale.¹²⁶ Kuvan merkillepantavin asia on työntekijän suojaamattomuus: hän pitelee kuumaa metallinkappaletta muutamien senttien päässä lähes paljaista jaloistaan.¹²⁷ Valokuva tukeekin tekstin muutoin luomaa kuvaa ahkerista ja uhrautuvista japanilaisista, jotka ovat omistautuneet maansa talouden kohentamiselle. Miehitäjän laiminlyönneistä huolimatta työläinen on valmis vaarantamaan terveytensä työskennellessään alkeellisissa olosuhteissa.

Artikkelin toista sivua dominoi suuri valokuva idyllisen kauniista japanilaisesta vuoristokylästä. Kuvatekstissä todetaan tämän kaltaisten upeiden paikkojen olevan edelleen turistien ulottumattomissa. Tämä kommentti on suoraa kritiikkiä SCAP:in hallinnoimaa talouden hoitoa kohtaan: turismi on yksi sodan jälkeisenkin Japanin suurista potentiaalisista tulonlähteistä, mutta tällä hetkellä tämä resurssi jätetään lähes kokonaan hyödyntämättä.¹²⁸ Kuvassa on nähtävissä myös hienovaraisempi taso: kaunis ja rauhallinen maisema on omiaan kääntämään katsojan mielipidettä japanilaisia ja heidän kotimaataan sekä elämäntapaansa arvostavaksi. Tässä suhteessa harmoninen vuoristokylä ajaa asian varmasti kaupungin pommitettuja katuja paremmin.

Neljännessä kuvassa silkinkutojat kumartavat omille koneilleen ennen työhön käymistä. Kuvatekstin mukaan tällaista ritualistista työn ihannoitua ollaan hävittämässä.¹²⁹ Tämänkin otoksen sanoma on varsin selvä: outo ja pelottava on pian tuttua ja länsimaista. Mielikuvaa japanilaisten ihannoitavista piirteistä siis vahvistetaan, samalla kun oudoksuttavia puolia vähätellään tai heikennetään.

Newsweekin artikkeli on vain sivun mittainen, ja tämä merkitsee, että tekstin on keskityttävä tarjoamaan vain Japanikuvaansa parhaiten edistäviä elementtejä.

---

¹²⁴ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹²⁵ Mitchell 1996, 2,11.

¹²⁶ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹²⁷ ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

¹²⁸ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹²⁹ Ibid.

Japanilaisten ja heidän maansa kuvaamisen vähyyttä voidaan osaltaan selittää tällä käytössä olevan palstatilan vähäisyydellä. Tämä kuvaamattomuus kertoo kuitenkin myös siitä, että Newsweekin toimituksessa pidettiin eksoottisen itämaan kuvaamista levitettävän Japanikuvan kannalta vahingollisena, tai vähintäänkin vähämerkityksisenä. Vuonna 1947 julkaistu artikkeli halusi selvästi välttää riskiä, jonka vieraana koetun entisen vihollisen tarkempi kuvaaminen olisi aiheuttanut. Ihmisillä on luontainen taipumus tulkita entuudestaan vihollisina tai muutoin epämieluisina pitämistään kohteista paljastuva uusi tieto negatiiviseksi, mikä osaltaan auttaa viholliskuvan säilyvyyttä, mutta samalla saattaa muokata sitä yhä kauemmaksi totuudesta.¹³⁰ Kaksi vuotta myöhemmin julkaistu Fortuneen kirjoitus on puolestaan laadittu tilanteessa, jossa Japanin miehitys, ja myös kulttuuri, oli Yhdysvalloissa arkipäiväistynyt¹³¹. Pahimmat sodan muistot olivat jo lieventyneet, ja miehittävän tulevan liittolaisen kuvaaminen oli lehden tarjoaman Japanikuvan kannalta hyödyllistä. Lapsenomaisten, ahkerien ja luonnonkaunista maata asuttavien itämaalaisten kuvaaminen tarjosi jyrkän kontrastin autoritaaristen ja ylijäykkien miehitysviranomaisten kanssa. Vuonna 1949 japanilaiset koettiin jo Yhdysvalloissa liittolaisina, tai vähintäänkin vaarattomina¹³², ja niinpä Fortune on uskaltanut keskittää japanilaisten kuvaamiseen suurempaa huomiota. Tällä huomiolla on tavoiteltu positiivisesti kumuloituvaa Japanikuvaa, sillä aivan kuten vihollisista saadut uudet tiedot tulkitaan useimmiten negatiivisessa sävyssä, omaan tai muutoin ystävänä pidettyyn sidosryhmään viittaavat tiedot useimmiten nähdään positiivisessa valossa.¹³³

1.5 Harmaan sävyisiä kuvia – propagandan väri ja artikkelien välittämä mielikuva

Toimiessaan informaation ja mielikuvien välittäjinä Newsweek ja Fortune joutuvat myös artikkeleissaan vastaamaan viestinsä vastaanottajille, mikä on lehden suhde sen tarjoamaan tietoon? Vastauksella artikkelit määrittävät asemansa luomiinsa ja

---

¹³⁰ Zur 2013.

¹³¹ Seidensticker 1992, 289-293.

¹³² Seidensticker 1992, 287-290.

¹³³ Zur 2013. Fält 2002, 8-9.

tarjoamiinsa mielikuviiin, eli mielipidevaikuttamisen teorian termeillä määrittävät *propagandansa värin*.¹³⁴

Newsweekin artikkelia voidaan pitää väriltään harmaana propagandana. Se on näennäisen riippumattoman uutislehden kirjoitus, joka tarjoaa runsaasti faktoja ja suostuttelevia argumentteja. Artikkeliki käyttää myös runsasta tiedon valikointia ja valikoivaa päättelyä oman päämääränsä hyväksi.¹³⁵ Newsweek:in kytkökset ACJ:hin olivat artikkelin ilmestymisaikana varsin hyvin miehityshallinnon johdon tiedossa. Varsinkin lehden sanomaa vastustaneet, ennen kaikkea kenraali MacArthur, hyökkäsivät usein tätä faktaa vastaan suljettujen ovien takana.¹³⁶ Newsweekin kytkökset ACJ:hin olivat kuitenkin tunnettuja lähinnä politiikan korkeimmissa piireissä¹³⁷, ja on oletettava, että vain harvoilla maalikoilla oli edes tietoa organisaation olemassaolosta. Valkoinen ja musta propaganda voidaan sulkea pois laskuista, sillä lehti ei tunnustaudu ACJ:n äänitorveksi, mitä se ajoittain todella oli¹³⁸, mutta toisaalta ei myöskään yritä esiintyä vastustamana tahona.

Fortunen artikkelia puolestaan voi myös luonnehtia harmaaksi propagandaksi. Se on arvostettavaan ja objektiiviseen tuntuista ulosantia tavoitelleen uutistalon tuotos, eikä sillä ole näkyvää syytä propagoida minkään tietyn tahon puolesta, tai vastaan.¹³⁹ Tekstin sisältö on kuitenkin varsin japanilaismyönteinen ja se myös arvostelee miehityshallintoa kovalla kädellä.¹⁴⁰ Omana aikanaan nämä seikat herättivät erittäin suurta ärtymystä Japanilobbaajia vastustaneissa, joten artikkelin väitettiin jopa olevan ACJ:n masinoima.¹⁴¹ Yhteyttä Fortune ja ACJ:n välillä ei kuitenkaan voitu, eikä olla voitu nyttemminkään, todistaa.

Sekä Newsweek että Fortune esiintyvät artikkeleissaan objektiivisina uutisoijina. Tekstien tyylilliset, ajalliset tai lähtökohtaiset eroavuudet eivät vaikuta siihen tosiasiaan, että esiintyminen puolueettoman informaation epäitsekkinä levittäjinä, edistää lehtien tarjoamien mielikuvien vastaanotettavuutta ja vaikuttavuutta. Ihmiset suhtautuvat

---

¹³⁴ Alenius 2014, haastattelu.

¹³⁵ ”Behind the Japanese–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

¹³⁶ Schoenberger 1989, 138–139, 147.

¹³⁷ Schonberger 1989, 147.

¹³⁸ Schonberger 1989, 146.

¹³⁹ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Schonberger 1989, 149.

uutisina ja faktoina tarjottuihin mielikuviin huomattavasti kritiikittömämmin, kuin esimerkiksi mainoksina tai mielipiteinä esitettyihin.

”Behind the Japanese Purge” ja ”Two Billion Dollar Failure in Japan” tavoittelevat propagandistisesti samaa asiaa, yhdysvaltalaisen Japanikuvan muuttamista positiivisempaan suuntaan. Lehtien tyyli, ulkoasu ja käytettävissä oleva palstatila poikkeavat toisistaan huomattavasti ja tekstejä erottaa myös varsin merkittäväksi (mielikuvallisesti) muodostunut kahden vuoden aika. Näistä eroista huolimatta artikkelit pyrkivät vaikuttamaan lukijoihinsa hyödyntäen hyvin pitkälle samoja propagandan keinoja, aina viittaustasojen harmonisoinnista, identifikaatioehdotusten polarisoinnin kautta informaation valikointiin ja moniin muihin mielipidevaikuttamisen työkaluihin. Tekstit kuitenkin ottavat taidokkaasti huomioon lähtökohtansa, realisoitavissa olevat tavoitteensa ja historiallisen todellisuutensa näitä keinoja käyttäessään, ja lopputuloksena on kaksi hyvin erilaista artikkelia. Eri työkalujen ainutkertainen soveltaminen, poisjättäminen tai painoarvon korostaminen osoittaa, kuinka universaalien propagandan keinojen varaan, on mahdollista rakentaa hyvin erilaisia, mutta samalla tehokkaita mielipidevaikuttamiseen tähtäviä konstruktioita. Ne myös tarjoavat tietoa siitä, millaisena artikkelien laatijat ovat vallitsevan todellisuuden nähneet ja miten he ovat uskoneet voivansa siihen vaikuttaa.

Vaikka artikkelien vaikutuspyrkimykset ovat hyvin samansuuntaiset, ne päätyvät hyödyntämään erilaisia mielikuvan asetteluja propagoimisyriyksissään. Newsweekin ”Behind the Japanese Purge” tiedostaa vastapäättyneen sodan merkityksen japanilaisia ja yhdysvaltalaisia mielikuvallisesti vastakkaisiin leireihin jakaneena, ja lähtee kunnianhimoiseen pyrkimykseen muuttaa lähtökohtaisen negatiivista kuvaa miehitetystä kansasta. Teksti tavoittelee päämääräänsä murtamalla vakiintuneen kansallisuuteen perustuvan jaottelun, jossa yhdysvaltalaiset näkivät itsensä sisäryhmänä (me) ja japanilaiset vihollisena ulkoryhmänä (ne). Newsweekin tarjoamassa mielikuvan asettelussa sisäryhmään kuuluvatkin yhdysvaltalaiset ja japanilaiset, ulkoryhmään miehityshallinnon arveluttavat osat ja japsit. Tämä uusjako esitetään lukijalle hienovaraisesti, useita propagandan ja retoriikan keinoja hyödyntäen. Mielikuvan ja sitä tukevien mielipidevaikuttamisen työkalujen välinen suhde on artikkelissa harmoninen, ja näyttää selvältä, että tekstin laatimiseen on osoitettu merkittävästi paitsi aikaa, myös tietotaitoa propagandan hyödyntämisen saralla.

Kuten jo todettua, Fortunen ”Two Billion Dollar Failure in Japan” hyödyntää pitkälti samoja mielipidevaikuttamisen keinoja kuin Newsweek, ja pyrkii myös laveasti määriteltynä vastaavaan vaikutukseen vastaanottajassa. Teksti ei kuitenkaan tavoittele mielikuvallisesti yhtä hienovaraista lähestymistapaa kuin ”Behind the Japanese Purge”. Tämä lähestymistavan eriävyys selittyy osittain lehtien toisistaan poikkeavalla tyylillä ja kirjoittajien henkilökohtaisilla vahvuuksilla, mutta merkittävin selittävä tekijä on historiallisen kontekstin muutos. Vaikka artikkelien julkaisua erottaa vain kaksi vuotta, tänä aikana Yhdysvalloissa vallinnut Japanikuva oli jo ehtinyt muuttua. Japani alettiin nähdä yhä enenevässä määrin liittolaisena, samalla kun vihollisuus alkoi painua historiaan. Tämä merkitsi, että aikaisemmin vihollisina pidettyihin ihmisiin oli mahdollista liittää yhä enemmän positiivisia piirteitä ja kunnioitusta, ilman että näitä luonnehdintoja tyrmättäisiin suoralta kädeltä paikkansa pitämättöminä. Vastaavasti sodan voittaneiden sotilaiden ja poliitikkojen nauttima kansan suosio alkoi hiipua, ja heidän arvostelunsa kävi yhä helpommaksi.

”Two Billion Dollar Failure in Japan” hyödyntää tätä muuttunutta tilannetta mielikuvan asettelussaan tehokkaasti. Tekstinsä alussa se ylistää miehittäjiä aseistariisunnan ja demokratian juurruttamisen saroilla, minkä jälkeen se ei enää palaa näihin positiivisiin koettuihin miehityksen aikaansaannoksiin. Loppu artikkeli toistaa kerta toisensa jälkeen (mutta aina tuoreesta näkökulmasta) samaan asetelmaan: ahkerat, löydyt japanilaiset ja heitä auttava yhdysvaltalainen veronmaksaja (sisäryhmä) vastaan japanilaisia tarpeettomasti rajoittava ja verovaroja haaskaava miehitysbyrokratia (ulkoryhmä). Asetelma ei ole erityisen hienovaraisesti rakennettu, eikä sen propagoimisessa voida puhua harmonisesta ulosannista. Sen sijaan teksti hyödyntää runsasta pituuttaan ja käytettävissään olevaa valtaisa tilastollista informaatiota toistuvasti korostaakseen japanilaisten ahdinkoa ja miehityksen vahingollista taloudenhoitoa. Tarjotussa vastakkainasettelussa kaikki Japanin taloudessa havaittava negatiivinen muutos on miehittäjän syytä, ja kaikki aikaansaatu kehitys paikallisten sankarillisen työn tulosta. Jako on mielikuvallisesti helppo sisäistää ja innovatiivisesti uuden muodon ottava voimakas toisto huolehtii tekstin vaikuttavuudesta.

2 Propagandan keinoja hyödyntäen muokattu Japanikuva Newsweekin ja Fortunen artikkeleissa 1980-luvun lopulla

Toisessa pääluvussa tarkastelen Newsweekin artikkelia ”Japan Must Join the World” ja Fortunen artikkelia ”Japan Wants to Make Friends” ensimmäisestä pääluvusta tuttua analyysirakennetta käyttäen. Vertailen tekstejä paitsi keskenään, myös 1940-luvun lopun kirjoituksiin: mikä on muuttunut ja mistä se kertoo?

2.1 Menestyvä markkinavoima - Japani Yhdysvaltojen oppilaana

1980-luvulle tultaessa Japanin ja Yhdysvaltojen suhde oli muuttunut merkittävästi 1940-luvusta. Vasta lyöty vihollinen (1940-luku) oli ajan saatossa muuttunut luotettavaksi liittolaiseksi ja yhteistyökumppaniksi (1980-luku). Japanin ulkopoliittinen ja varsinkin sotilaallinen olemassaolo oli hyvin vahvasti sidoksissa Yhdysvaltoihin. Maan taloudellinen ylivertauisuus sai kuitenkin amerikkalaiset tuntemaan itsensä uhatuiksi.¹⁴²

”Japan wants to make friends” tiivistää läpi tekstin tarjoamansa kuvaelementin Japanista Yhdysvaltojen oppilaana *lopetukseensa*. Artikkelin päättyy lausahdukseen:

Kommondori Perry saapui [Japaniin] 1850-luvulla ja vaati, että Japani avaa satamansa. Japanista tuli moderni valtio. Neljäkymmentä vuotta sitten kenraali MacArthur nousi maihin ja pakotti demokratian Japaniin. Japani loi vapaan maailman toiseksi suurimman talouden. Kahden maan välisessä erikoisessa suhteessa Yhdysvallat heristää nyrkkiään ja Japani hyppää – toisinaan kauemmas kuin kumpikaan odottaa.¹⁴³

Historiaa näennäisesti referoiva viittaus antaa ymmärtää, että Japanin kehittyminen takapajuisesta diktatuurista demokraattiseksi talousmahdiksi on yksinomaan Yhdysvaltojen myötävaikutuksen ansiota. Se myös välittää kuvaa, että kirjoituksen julkaisun aikainen Japanin asema Yhdysvaltoja köyhdyttävänä markkinakilpailijana, ei ole japanilaisten ilkeämielinen masinaatio maailman valloittamiseksi, vaan

---

¹⁴² Morris 2011.

¹⁴³ ”Japan created the second-largest economy in the free world. In the curious relationship between the two countries, the U.S shakes its fist and Japan jumps - sometimes further than either expects.”, ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

ennemminkin miellyttämisen haluisen oppilaan ylitseampunut yritys tehdä vaikutus parempaansa. Lopetuksen tavoitteena on alleviivata kuvaa Japanin talouskäyttäytymisestä harhautuneen liittolaisen toimintana, eikä pahan kommunistivaltion temppuiluna. Vähänkään kriittinen loppukappaleen tarkastelu paljastaa, että viittaus historiaan on parhaimmillaankin hyvin liberaalisti tulkittu ja maiden välinen suhde hyvin yksioikoisesti ilmaistu. Taloudellisesti voimistuvan Japanin aiheuttama vaaran tunne kuitenkin tarkoitti, että historiaa vahvasti *tavallistavalle* ja Yhdysvaltojen ylemmyyttä todistelevalle mielikuvalle, oli kysyntää.¹⁴⁴

Fortune hyödyntää artikkelissaan runsasta *informaation valikointia* ja *yksinkertaistavaa* tulkitemista. Kirjoittajat ovat selvästi keränneet valtavan määrän tilastollista faktaa ja haastattelumateriaalia tekstiä valmistaessaan. Tästä ilmeisestä runsauden pulasta on sitten tarkasti valittu vain ne tilastot, luvut, teoriat ja haastattelujen osat, jotka varmasti tukevat halutun mielikuvan välittämistä lehden lukijalle. Pelkkä informaation valikoiva käyttö (ja pois jättäminen) ei ole riittänyt toimitukselle, vaan lukijalle esitettävät tiedot on vielä valmiiksi tulkittu yksinkertaisella ja kansantajuisella (sekä levitettävän kuvan kannalta edullisella) tavalla. Lopputulos on kaikin puolin selkeä ja retorisesti vetoava propagandistinen viesti. Kirjoittajien totuuden muokkaamisesta kiinnisaaminen vaatii akateemista koulusta aiheesta sekä pääsyä (nyt) historiallisiin tietoihin tekstin kirjoitusajasta: asioita, joita artikkelin aikakauden kohdeyleisöllä ei todellakaan ollut.¹⁴⁵

Newsweekin ”Japan Must Join the World” puolestaan kuvaa tekstissään *toistuvasti* Japania Yhdysvaltojen keskenkasvuisena oppilaana. *Viittaustasojen harmonisoinnin taustoittavalla tasolla* kirjoitus esittää Japania kehitysmaita hyväksikäyttävänä (katso 2.3) ja maailman talousjärjestelmän vakautta uhkaavana (katso 2.2) toimijana. Tekstin mukaan tämä ei kuitenkaan johdu pahuudesta tai ilkeämielisyydestä, vaan lapsekkaasta itsekeskeisyydestä ja ulkomaailman pelosta.¹⁴⁶ *Myyttisellä tasolla* Newsweek asettaa Japanin selkeästi sekä moraalisessa että talousvoimallisessa vertailussa Yhdysvaltojen alapuolelle. Siinä, missä ensin mainitun itsekkäät toimet vaarantavat kehitysmaiden tulevaisuuden, jälkimmäinen kyllä kestää vallitsevan kaupan epätasapainon ilman suurempia ongelmia.¹⁴⁷

---

¹⁴⁴ “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985. Morris 2011.

¹⁴⁵ “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁴⁶ “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

¹⁴⁷ Ibidem.

Identifikaatioehdotusten polarisoinnissa Newsweek tarjoaa vertailun heikompiaan hyväksikäyttävän, pelokkaan Japanin ja kärsiviä auttavan, loputtoman kärsivällisen Yhdysvaltojen välillä. Japanin oppi-isänä (vertaa Fortune) USA kantaa vastuuta liittolaisensa tekemisistä ja yrittää korjata tämän aiheuttamia vahinkoja parhaansa mukaan. Artikkelin mukaan Yhdysvallat ei kuitenkaan kykene loputtomasti jatkamaan elvytystoimiaan, vaan lapsekkaan Japanin on ”liityttävä maailmaan” ja kannettava vastuunsa.¹⁴⁸ Teksti ei missään vaiheessa perustele Japanin tarvetta muuttua Yhdysvaltojen edulla, vaan kaupankäynnin epäsuhdan esitetään vahingoittavan merkittävästi ainoastaan kehitysmaita. Artikkelisi välittää kuvaa Japanista, joka voi olla haitallinen toimija heikommilleen, mutta ei rikkaalle ja mahtavalle Yhdysvalloille. Historian valossa tämän kuvan todenmukaisuus voidaan kuitenkin asettaa kyseenalaiseksi, ja voidaan myös pohtia, olisiko pelkästään kolmannen maailman maita koskeva hätä todella saanut Yhdysvalloissa aikaan *Japan Bashing*:in kaltaisen ilmiön.¹⁴⁹

Artikkelin *lopettaminen* alleviivaa Japanin alisteista asemaa Yhdysvaltojen oppilaana viestittämällä, että presidentti Reaganin on uhattava Aasialaista liittolaistaan ongelmilla, ellei tämän kaupankäynnin luonne muutu vastavuoroisemmaksi. Tekstin mukaan kyseessä ei ole Japanin kouluttaminen, vaan yksinkertaisesti taloudellinen toimenpide.¹⁵⁰ Newsweekin välittämä kuva kuitenkin osoittaa, että ongelman kuvaaminen puhtaasti taloudelliseksi, olisi väärin. ”Japan Must Join the World” *valikoi informaatiota* tarkasti kuvatessaan Japania Yhdysvaltojen keskenkasvuisena oppilaana. Sen mukaan Japani on ainoa teollisuusmaa, joka haluaa pitää ulkomaiset tuotteet poissa markkinoiltaan ja kotimaisen kysynnän korkealla. Japanin erottaminen muista kehittyneistä maista (vaikkakin perustelemattomalla tavalla) viestii uskoa valtion epäkypsyyteen. Muilla parametreilla tulkittuna voisi toki olla mahdollista löytää muita ”ainoita teollisuusmaita”¹⁵¹, mutta se ei selvästikään ole tekstin agendan ja retoriikan mukaista.¹⁵²

Fortunen ”Japan Wants to Make Friends” ja Newsweekin ”Japan Must Join the World” kuvaavat Japania Yhdysvaltojen oppilaana varsin yhteneväisesti. Molempien tekstien tarjoaman kuvan pohjavire on hyvin samanlainen ja sitä rakennettaessa on hyödynnetty

---

¹⁴⁸ Ibidem.

¹⁴⁹ ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985. Morris 2011.

¹⁵⁰ ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

¹⁵¹ ”alone among all of the developed countries”, ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

¹⁵² ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

paljon samoja propagandan keinoja. Tärkeimpänä voidaan pitää vahvaa historiallista näkökulmaa Yhdysvalloista nykyisen liittolaisensa modernisoijana ja opettajana. Artikkelit myös korostavat stereotyyppisiä lapsenomaisia piirteitä japanilaisissa. Ne alentavat Japanin nauttiman taloudellisen menestyksen tehokkaasta kaupallisesta toiminnasta itsekeskeisen, sääntöjä noudattamattoman ja edesvastuuttoman toimijan ansaitsemattomaksi hyödyksi (katso 2.2).¹⁵³

Vaikka ne välittävätkin hyvin erilaista kuvaa Japanista, propagandan työkalujen hyödyntämisen saman kaltaisuus Fortunen artikkeleissa ”Two Billion Dollar Failure in Japan” ja ”Japan Wants to Make Friends” on huomattava. Artikkeleita erottavista neljästä vuosikymmenestä huolimatta tekstien rakenne ja vaikuttamisen ydinkeinot ovat pysyneet samoina. Fortune oli vahvistanut asemaansa ja hionut työkalujaan artikkeleiden julkaisun välisenä aikana, mutta silti se luotti vuonna 1987 samoihin keskeisiin keinoihinsa kuin 1949: tarkkaan taustatyöhön, informaation tehokkaaseen valikointiin ja esitettyjen faktojen suosiolliseen ja mukaansa tempaavaan tulkintaan. Tämä teksteissä havaittavissa oleva samankaltaisuus osoittaa sen, kuinka ajaton ja tehokas keino esimerkiksi *informaation valikointi* on, varsinkin *tavallistamisella* tuettuna. Eroavuudet siinä, miten tekstit kohteitaan lähestyvät, liittyvät lähinnä eriävien kuvien esittämiseen, eivät niinkään poikkeavien mielipidevaikuttamisen keinojen hyödyntämiseen. Artikkeleita vertaillen on ilmeistä, että Japanin taloudellisen vahvistumisen provosoima *Japan Bashing* oli kääntänyt mielikuvien kelloa merkittävästi taaksepäin, sillä vielä 1990-luvun kynnykselläkin toisen maailmansodan aikaiset (ja jopa sitä edeltäneet) stereotyyppit ja retoriset keinot olivat voimissaan Yhdysvaltalaisessa Japanin kuvaamisessa.¹⁵⁴

Fortunen artikkeleissa ”Two Billion Dollar Failure in Japan” ja ”Japan Wants to Make Friends” sekä Newsweekin teksteissä Behind the Japanese Purge” ja ”Japan Must Join the World” näkyy selvästi historiallisen tilanteen eroavaisuus siinä, miten ne kuvaavat Japania Yhdysvalloille edullisena toimijana. 1947 ja 1949 julkaistut aikaisemmat tekstit joutuvat kuvaamaan japanilaisia nimenomaan potentiaalisina liittolaisina, samalla kun pyrkivät todistamaan, että potentiaalinen vihollinen on historiaa (Newsweek) tai sivuuttamaan aiheen lähes kokonaan (Fortune). 1985 kirjoitettujen tekstien lähtötilanne

---

¹⁵³ ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985. ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

¹⁵⁴ Morris 2011.

puolestaan oli, että Japani oli ollut miehityksestään lähtien Yhdysvaltojen merkittävä liittolainen ja jopa käskyläinen. Nämä historiallisesta julkaisuajankohdasta johtuvat eroavuudet näkyvät artikkeleiden vertailussa, mutta lähinnä välitettävän kuvan erilaisuutena, ei niinkään eriävänä mielipidevaikuttamisen keinojen hyödyntämisenä.¹⁵⁵ Kaikki tekstit nojaavat voimakkaasti huolellisesti toteutettuun *viittaustasojen harmonisointiin*, tarkkaan *informaation valikoitiin ja tavallistamiseen* sekä *motivoivan logiikan* ajamaan *identifikaatioehdotusten polarisointiin*. Artikkeleiden vertailu osoittaa, että historiallisesti hyvin erilaisissa tilanteissa on mahdollista rakentaa ja välittää haluttuja mielikuvia käyttämällä perusteiltaan lähes identtisiä propagandan keinoja.

2.2 Uppiniskainen omanedun tavoittelija - Japani Yhdysvaltojen vapaamatkustajana

1980-luvulla Yhdysvaltojen talous kärsi huonoista ajoista, samalla kun Japanin ekonomia jatkoi vahvistumistaan. Yhdysvaltalaisten kannalta hämmentävään ja uhkaavaan tilanteeseen reagoitiin ”lyttäämällä” Japania median eri näyttämöillä. Eräs tämän kriittisyyden piirteistä oli Japanin talouselämän keinojen ja moraalin arvostelu: maan pysäyttämättömältä vaikuttanutta menestystä perusteltiin Yhdysvaltojen avun häikäilemättömällä hyväksikäytöllä ja kyseenalaisilla toimintatavoilla.¹⁵⁶

”Japan Wants to Make Friends” lähestyy Japanin kuvaamista Yhdysvaltojen hyväksikäyttäjänä määrätietoisen *viittaustasojen harmonisoinnin* kautta. Teksti hyödyntää vahvan fakta- ja taustapohjaisen vaikuttamispotentiaalinsa ja tukeutuu näihin työkaluihin kautta tekstinsä. Faktojen tasolla kirjoitus esittää lukijalleen runsaan määrän informaatiota, joka sopivasti tulkittuna osoittaa kerta toisensa jälkeen saman kiistattoman tosiasian: Japani on talousmaailman itsekäs hyväksikäyttäjä, jonka menestys on täysin Yhdysvaltojen pyyteettömän avun hyödyntämisen ansiota. Faktat on esitetty havainnollisesti ja helposti ymmärrettävästi ja tulkinnat *tavallistettu* helposti vastaanotettaviksi.¹⁵⁷

---

¹⁵⁵”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947. ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949. ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985. ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

¹⁵⁶ Chronister 1992, 67-68.

¹⁵⁷ ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

Tekstin *taustoittava taso* tukee faktallista: ajoittain siirtymää yhdestä toiseen on lähes mahdotonta huomata. Artikkelin tarjoaa perusteellisen oloisen ja kattavalta vaikuttavan kuvauksen taloudellisen tilanteen nykyhetkestä, historiasta ja mahdollisesta tulevaisuudesta. Taustoittava taso ei kuitenkaan kilpaile faktatason kanssa, vaan keskittyy lähinnä tukemaan konkreettisen tason välittämää kuvaa.¹⁵⁸ Liian massiivinen taustoitus saattaisi aiheuttaa tekstin sisäistä epäselvyyttä siitä, kumpi osa on ansainnut lukijan päähuomion, konkreettinen vai taustoittava.

Myyttinen taso on selkeästi jätetty artikkelin heikoimmaksi viittaustasoksi. Sitä kuitenkin hyödynnetään tasaisesti läpi tekstin. Myyttinen osa kirjoituksessa keskittyy vahvistamaan ja hyödyntämään kuvaa Japanista eräänlaisena Yhdysvaltojen suosikkilapsena, joka on ylisuojelevan ja hyvää tahtovan liittolaisensa avulla kasvanut vahvaksi, itsekeskeiseksi ja naiiviksi. Jo kirjoituksen otsikko ”Japani haluaa ystäviä”¹⁵⁹ rinnastaa Japanin käyttäytymisen koululaisten – siis lasten – maailmaan. Fortunen artikkeli tarjoaa voimakasta kuvaa Yhdysvaltoja hyväksikäyttävästä Japanista viittaustasojen harmonisoinnilla yhdistämällä runsaan faktan, vahvan taustan ja selkeän myytin samaan tekstiin.¹⁶⁰ *Viittaustasojen harmonisointi* on kuitenkin saatettu viedä liian pitkälle, sillä yhdistelmä on hivenen liian täydellinen ollakseen totta. Tämä liiallinen harmonisointi onkin saattanut häiritä joitain viestin vastaanottajia.

Identifikaatioehdotusten polarisoinnissa ”Japan Wants to Make Friends” nojautuu selkeään ja toistuvaan vastakkainasetteluun isällisten Yhdysvaltojen ja lapsellisen Japanin välillä. Artikkelin *toistaa* samaa viestiä yhä uudelleen: Japanin menestys on Yhdysvaltojen ansiota, ja nyt hyväntekijä saa kärsiä anteliaisuudestaan kohtuuttomasti. Kertaantuvaa viestiä lähestytään kuitenkin kerta toisensa jälkeen uudesta ja tuoreelta tuntuvasta näkökulmasta. ”Japan wants to make friends” hyödyntää *toistossaan* tehokkaasti huomattavaa tekstipituuttaan sekä runsain määrin saatavilla olevaa statistiikkaa ja asianomaisten lausuntoja. Faktoja ja käsityksiä ei kuitenkaan toistella tarpeettoman tuntuisesti, vaan jokainen uusi lukijalle tarjoiltu haastattelun lainaus tai tilastojen tulkinta on uusi isku Japanin itsekeskeistä ja lapsellista markkinakäyttäytymistä kohtaan.¹⁶¹

---

¹⁵⁸ Ibidem.

¹⁵⁹ Ibidem.

¹⁶⁰ Ibidem.

¹⁶¹ ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

Identifikaatioehdotusten polarisoinnista ponnistava *motivoiva logiikka* ohjaa lukijan toistuvasti samaan loppupäätelmään: Yhdysvallat on epäitsekkäs mallimaa, jonka puolelle jokainen haluaa asettua. Artikkelin mallaa vastakkainasettelun häviävälle puolelle itsekeskeistä ja kuritonta Japania, joka kuvataan toistuvasti arveluttavaksi – mutta ei kertaakaan pahaksi tai pelastuskelvottomaksi.¹⁶² Lopputuloksena on toisen maailman sodan jälkimainingeista tuttu ”me amerikkalaiset” – ne ”japanilaiset jako”, jota perustellaan jälkimmäisten epäkypsällä ja itsekkäällä toiminnalla. Japanille tarjotaan kuitenkin mahdollisuutta korjata virheensä ja astua takaisin kunnioitettavien Yhdysvaltojen liittolaisten joukkoon. Tämä korjausliike vaatii luonnollisesti epärehellisiksi kuvailluista kaupankäynnin keinoista luopumista ja näin ollen Yhdysvaltojen taloudellisen ylivertaisuuden palauttamista.

Vastustajan persoonan arvostelu on propagandassa yleensä varattu epätoivoisiin tilanteisiin: niinpä ”Japan Wants to Make Friends” välttää potentiaalisesti tavoitteensa kannalta vahingollisen ylilyönnin, eikä alennu arvostelemaan vastustamiansa henkilöitä tai asioita henkilökohtaisella tai solvaavalla tavalla.¹⁶³ Itse asiassa arvostelun puutetta voi jopa pitää moraalisen ylämäkiedun tavoitteluna potentiaalisia arvostelijoita silmällä pitäen. Artikkelin laatijat eivät selvästikään ole nähneet tarpeellisena poimia esimerkiksi varoittavia esimerkkejä japanilaisista yrityksistä ja yksityishenkilöistä, vaan he ovat luottaneet tekstin muihin vaikutuskeinoihin mielikuvaa rakentaessaan. Toisaalta on myös vaikeaa arvioida sitä, olisiko tällaisia artikkelin sanoman tukemiseen soveltuvia toimijoita ollut löydettävissä, ja miten riskialtista heidän esittelemisensä olisi ollut.

Kuten vuoden 1949 julkaisussaan, myös 1985 painetussa Fortunen artikkelissa valokuvilla on merkittävä asema. Eräässä otoksessa joukko (kuvatekstin mukaan) etiopialaisia istuu tai makaa karulta näyttävällä maalla huopiin kääriytyneenä. Kuva linkittyy vahvasti tekstin osioon, jossa kuvataan hyväntekeväisyyden olevan japanilaisille varsin vieras konsepti. Artikkelin kuvailee, kuinka Japani on pikku hiljaa alkanut ottaa haparoivia ensiaskeliaan ulkomaanavun antamisessa, Yhdysvaltojen esimerkkiä seuraten. Japanilaisilta tekstiin otetut lainaukset osoittavat näiden tietävän tehneensä liian vähän ja että nyt heidän olisi aika auttaa enemmän ja vapauttaa näin

---

¹⁶² ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁶³ Ibidem.

ollen Yhdysvaltojen resursseja muuhun käyttöön.¹⁶⁴ Teksti siis suorastaan perustelee mahdollisia avustusten leikkaamista kotimaassaan sillä, että nyt on toisten vuoro auttaa!

Myös Newsweekin ”Japan Must Join the World” esittää Japanista kuvaa toisaalta Yhdysvaltojen oppilaana, mutta myös hyväksikäyttäjänä. Artikkelin syyttää Japania itsekeskeisestä ja saalistavasta kaupankäynnistä kehitysmaiden kanssa (katso 2.3 ja 2.4), mutta ohittaa Yhdysvaltojen ekonomialle aiheutuvat vahingot toteamalla, että maan jättimäinen talous kestää maiden välisestä vaihdosta kertyvän alijäämän. Artikkelin tärkein keino epämieluisan Japanikuvan välittämiseksi on tästä perusasetelmasta muokattu *identifikaatioehdotusten polarisointi*, jossa vastakkain asetetaan heikompiin auttava ja kauppataseen alijäämälle immuuni Yhdysvallat, sekä kehitysmaita ryöstävä, mutta USA:ta vain häiritsevä Japani.¹⁶⁵

Siinä missä artikkeli kuvaa Japanin rikastuvan kehitysmaita hyväksikäyttämällä, Yhdysvaltojen osaksi se kuvaa samaisten maiden taloudellisen auttamisen ja maailmanlaajuisen talousjärjestelmän tasapainon valvomisen. Esitetty epäsuhta hyväksikäyttäjän ja auttajan, itsekeskeisen ja epäitsekkään, talousjärjestelmän horjuttajan ja kannattelijan välillä on huomattava, suorastaan dramaattiset mittasuhteet saavuttava. Tämän *toistuvasti* esitettävän asetelman johtopäätös on, että Japanin on muutettava taloutensa suuria linjoja, mutta ei Yhdysvaltojen massiivisen alijäämän leikkaamiseksi, vaan kolmannen maailman kärsivien maiden ja liitoksistaan nauttavan globaalien talousjärjestelmän pelastamiseksi.¹⁶⁶ Mielikuvantutkija voikin kyseenalaistaa, toimiko artikkelin kirjoittamisen motiivina todella huoli kehitysmaista ja maailman talousjärjestelmästä, vai saattoiko Yhdysvaltojen taloudelle epäedullinen alijäämäinen kauppatase kuitenkin olla tekstin suurin motivoija. Artikkelin itse kiistää tämän syyn, ja ehdottaa muun muassa, että japanilaisille tuotteille tekstin ehdottaman ylimääräisen tullin tuotot tulisi käyttää Japanin kaupasta kärsivien kehitysmaiden tukemiseen. Newsweek myös vahvistaa kuvaa uhrautuvista Yhdysvalloista toteamalla:

---

¹⁶⁴ ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁶⁵ ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

¹⁶⁶ Ibidem.

Lisällä olisi myös, totta kai, hintansa [Yhdysvalloille]: se nostaisi ainakin vaatimattomasti japanilaisten tuotteiden hintoja, ja lisäisi näin ollen kotimaista inflaatiota.¹⁶⁷

Yleisesti ottaen tullit mielletään kotimaista taloutta suojeleviksi toimenpiteiksi, mutta *informaation valikointia ja tavallistamista* hyödyntäen ”Japan Must Join the World” esittää tämän lisämaksun nimenomaan Yhdysvaltoja vahingoittavaksi, eikä auttavaksi tekijäksi, mikä puolestaan entisestään vahvistaa kuvaa Japanista USA:n vapaamatkustajana.¹⁶⁸

”Japan Wants to Make Friends” ja ”Japan Must Join the World” kuvaavat Japania eräänlaisena Yhdysvaltojen oppilaana, joka ei ole saavuttanut täysin itsenäisen, vastuullisen toimijan statusta. Tavassa, jolla tätä kuvaa rakennetaan, on kuitenkin eroja artikkeleiden välillä. Fortunen artikkeli keskittyy maiden yhteiseen erikoiseen historiaan Japanin avautumisesta miehityksen kautta aina tekstin julkaisuajankohtaan asti, pyrkien koko ajan osoittamaan maan kehityksen olleen Yhdysvaltain ohjaama ja tukema kasvutarina. Tämä kehitys on kuitenkin Yhdysvaltojen liiallisen tukemisen seurauksena tehnyt Japanista itsekeskeisen omanedun tavoittelijan.¹⁶⁹ Newsweek puolestaan esittelee kirjoittamisensa aikoihin esiintyneitä merkkejä Japanin epäkypsyydestä (lehden mielestä), tuomalla esille väitettyjä ongelmakohtia kuten kehitysmaiden hyväksikäyttöä, tuontia kammoksuva kauppaa ja piittaamattomuutta globaalin talousjärjestelmän tasapainosta. Nämä esimerkit esitetään vastaanottajalle valossa, joka saa tämän kyseenalaistamaan Japanin mahdollisuuden toimia järkevänä ja vastuuntuntoisena, täysivaltaisena valtiona.¹⁷⁰ Molempien artikkelien välittämä mielikuva pyrkii muokkaamaan vastaanottajan käsitystä Japanista epäedullisempaan suuntaan. Tämä voimakkaan yksisuuntainen pyrkimys muuttaa japanilaiset uudelleen epämieluisaksi - joskaan ei suorastaan viholliseksi, ulkoryhmäksi, on jo sinällään merkittävä. Se on kuitenkin entistä huomattavampi, kun otetaan huomioon, että samaisten lehtien artikkelit pyrkivät pitkälti päinvastaisen kuvan rakentamiseen 40 vuotta aikaisemmin.

---

¹⁶⁷ “There would, ofcourse, be a downside to the surcharge; the price of Japanese imports would increase at least modestly in this country [the U.S], adding to the rate of domestic inflation.”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

¹⁶⁸ “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

¹⁶⁹ “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁷⁰ “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

“Two Billion Dollar Failure in Japan” ja “Japan Wants to Make Friends” kuvaavat Japania hyvin eri valossa. Toinen kritisoi miehityshallintoa ja suorastaan ihanoi japanilaisia, toinen syyttää näitä itsekeskeisestä ja epäkypsästä toiminnasta samalla kun nostaa Yhdysvaltoja jalustalle. Artikkeleille yhteistä onkin tekstin sisäinen voimakas ja perusteellisesti rakennettu vastakkain asettelu, *identifikaatioehdotusten polarisointi*. Molemmat tekstit hyödyntävät merkittävää *informaation valikointia* ja laajaa *taustoitusta* jakaessaan yhdysvaltalaisia ja japanilaisia toimijoita sisä- ja ulkoryhmiin. Kirjoittajat eivät kuitenkaan alennu solvaamaan kritisoimiaan kohteita (mikä olisi propagandistisesti epäviisasta), vaan *toistuvalla* todistelulla ja *yksinkertaistamisella* propagoivat haluamaansa kuvaa. *Polarisoinnin* häviävään päähän jääviä ei kuitenkaan täysin demonisoida, vaan näille annetaan mahdollisuus ”parantaa tapansa”, kunhan toimivat kuten lehti, runsaita perusteluita hyödyntäen, ehdottaa. Tämä huolellinen *motivoivaa logiikkaa* hyödyntävä vastakkainasettelu näyttää, kuinka tehokasti maltillinen ja laskelmoiva kuvan rakentaminen ja propagoiminen voi olla.¹⁷¹

Newsweekin artikkelit ”Behind the Japanese Purge” ja ”Japan Must Join the World” osoittavat, kuinka merkityksellistä viestin vastaanottajan huomion kiinnittäminen pois epätoivotusta totuudesta voi olla. Vuonna 1947 julkaistu varhaisempi artikkeli luo omalta osaltaan kuvaa Japanista Yhdysvaltojen tulevana liittolaisena taustoittamalla etuja, jotka tämä uusi rakentava suhde tuo, ja toisaalta kuvaamalla vihollisen Japanin historiallisena ilmiönä. Toisaalta se myös käyttää miehityshallinnon sisäistä epäselvää hallinnollista tilannetta ja suoranaista valtakamppailua vetämään vastaanottajan huomiota pois viestin tavoitteen kannalta epäedullisista pohdinnoista ja faktoista.¹⁷² Vastaavasti ”Japan Must Join the World” kuvaa toistuvasti Japania kehitysmaille ja maailmanlaajuiselle talousjärjestelmälle vaarallisena toimijana, jonka kaupankäyntiin on puututtava. Samalla teksti rakentaa kuvaa tilanteesta, joka ei vaaranna Yhdysvaltojen, Japanin tärkeimmän kauppakumppanin ja maailman suurimman hyvän tekijän, ekonomiaa millään tavalla. Maat esitetään eri luokan toimijoiksi, joiden talouksia ei voida suoraan verrata toisiinsa.¹⁷³ Tämä rakennettu kuva vie huomiota pois siitä tosiasista, että nimenomaan Yhdysvaltojen taloudelle aiheutuneet ongelmat ja

---

¹⁷¹ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949. “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁷² ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

¹⁷³ “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

pelko Japanin liiallisesta vahvistumisesta, toimivat motiivina *Japan Bashing*:ille ja todennäköisesti myös artikkelille itselleen.

2.3 Heikompien kustannuksella - Japani kehitysmaiden hyväksikäyttäjänä

Sekä Fortune että Newsweek ovat 1980-luvulla julkaistuissa artikkeleissaan kokeneet tarpeelliseksi kuvata paitsi Japanin ja Yhdysvaltojen välistä suhdetta, myös edellisen suhdetta kehitysmaihin. Vaikka Japanin kaupasta suurin osa suuntautui pitkälle teollistuneisiin maihin, sillä oli myös taloudellista kanssakäymistä joidenkin kolmannen maailman maiden kanssa.¹⁷⁴

”Japan Want’s to Make Friends” kuvaa Japanin suhdetta kehitysmaihin lähinnä hyväntekeväisyyttä esimerkkinä käyttäen. Artikkelin rakentaa *faktallista* ja *taustoittavaa viittaustasoa* kertomalla, kuinka yksittäisten kansalaisten osallistuminen hyväntekeväisyyteen on varsin heikkoa (katso 2.4), mutta Japanin valtio on kuitenkin panostanut merkittäviä summia rahaa kehitysyhteistyöhön. Tekstin mukaan ainoastaan Yhdysvallat antaa enemmän rahaa kolmannen maailman tukemiseen.¹⁷⁵ Fortune kuitenkin asettaa Japanin motivaation auttamiseen kyseenalaiseksi toteamalla:

*Kaikesta huolimatta, jotkin Japanin kauppakumppanit ovat tyytymättömiä Japanin hyväntekeväisyysimpulssiin, koska se tuntuu usein lopulta edesauttavan japanilaisia yrityksiä kilpailijoiden kustannuksella. Esimerkiksi japanilaiset yritykset olivat suuria voittajia tarjouskilvassa 600 miljoonan dollarin arvoisen sillan rakentamisessa Bosborin salmen yli, koska ne pystyivät tarjoamaan Turkille halpaa Japanin hallituksen lainaa.*¹⁷⁶

Yksinkertaistava *tavallistaminen* asettaa koko Japanin valtion harjoittaman hyväntekeväisyyden kyseenalaiseksi sitomalla sen maan yritysten taloudelliseen eduntavoitteluun. Valittu tapaus ei välttämättä ole koko avustusyhteistyötä kuvaava

---

¹⁷⁴ Hook ym.2001, 106-108; 194; 258-259.

¹⁷⁵ “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁷⁶ “Nonetheless, some of Japan’s trading partners are unhappy with Japan’s charitable impulse because it often seems to wind up benefitting Japanese companies at the expense of competitors. Japanese companies, for instance, were big winners in bidding for \$600 million in contracts to build a bridge over Bosborus because they were able to promise Turkey a low-cost loan from the Japanese government.”, “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

trendi, vaan saattaa olla *informaation valikoinnin* tuottama liioiteltu yleistys. Kappale on kuitenkin mielikuvallisesti vaikuttava, sillä se välittää tehokkaasti kuvaa Japanista, joka toisin kuin esimerkiksi Yhdysvallat, ajaa häikäilemättä omia etujaan kehitysapua kauppavälineenä käyttämällä. Artikkelin mukaan tämä oman edun tavoittelu iskee kuitenkin nimenomaan japanilaisten kilpailijoihin, ei niinkään itse kehitysmaihin.¹⁷⁷

”Japan Must Join the World” puolestaan rakentaa kuvaa Japanista, joka ei tyydy tavoittelemaan omaa etuaan vain kilpailijoiden, mutta myös heikommassa asemassa olevien kehitysmaiden kustannuksella. Artikkelin viittaustasojen *konkreettinen* taso kuvailee kehitysmaiden (näitä maita listaamatta) jatkuvaa kauppataseen alijäämää, joka rikastuttaa Japania ja samalla köyhdyttää huonosti toimeen tulevia maita entisestään. Kirjoittajat ovat valinneet *eksaktilta vaikuttavia* lukuja havainnollistamaan sanomaansa. *Myyttisellä tasolla* teksti leimaa aasialaisen talousmahdin häikäilemättömäksi saalistajaksi kuvaamalla:

*Käytännössä Japanista on tullut mammuttimainen lappo, joka imee varoja ja kysyntää köyhemmistä maista.*¹⁷⁸

Newsweekin artikkeli hyödyntää *tavallistamista* varoittaessaan Japanin uhkaavan globaalia talousjärjestelmää alati kasvavia voittoja tavoittelevalla ekonomiallaan. Vaara uhkaa tekstin mukaan ennen kaikkea velkakriisin kourissa kärsiviä kehitysmaita, joita Japanin yksipuolinen kauppa ajaa yhä syvemmälle ongelmiin. Kirjoitus jättää liiankin sopivasti kuvaamatta Yhdysvaltojen omat kauppasuhteet kehittyvien talouksien kanssa. Artikkelit eivät myöskään tavoittele laajaa, faktoilla tuettua kuvausta kehitysmaiden taloudellisista ongelmista tai globaalin järjestelmän heikkouksista, vaan selittää kaikki ongelmat yksinkertaisesti Japanin itsekkäällä toiminnalla.¹⁷⁹

Fortunen artikkelin Japanin ja kehitysmaiden välistä suhdetta käsittelevä osio on koko kirjoituksen pituuteen nähden varsin vaatimaton. Valitut taustat, faktat ja yksinkertaistukset tuodaan selkeästi esiin, mutta niiden *toistaminen* jää hyvin vähäiseksi, tekstin fokus on tärkeämmissä Japanikuvan elementeissä (katso 2.1, 2.2 ja 2.4). Japanin kuvaaminen kehitysmaiden kustannuksella hyötyjäksi toimii lähinnä

---

¹⁷⁷ “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁷⁸ In effect, Japan has become a mammoth syphon sucking funds and final demand out from poorer countries.“, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

¹⁷⁹ “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

tukikeinona tekstin muille kuvaelementeille.¹⁸⁰ Sen sijaan ”Japan Must Join the World” palaa *toistossaan* useita kertoja Japanin kehitysmaita hyväksikäyttävään kauppajärjestelyyn. Lyhyeen pituuteensa nähden tämä *toistelu* on merkittävää artikkelin voimavarojen käyttämistä, ja tämä osoittaa selkeästi Japanin kuvaamisen kehitysmaiden saalistajana olleen tekstin laatijoiden mielestä tavoitteidensa kannalta olennaista. Huomion kiinnittämistä Japanin ja kolmannen maailman kaupan epäkohtiin siirtää huomiota Yhdysvaltain taloudelle aiheutuvista ongelmista, ja näin *todistelee asian vierestä* tarvetta puuttua ”vienti offensiiviin”¹⁸¹. Artikkelin tälle elementille antama painoarvo selittyy sillä, että kehitysmaita hyväksikäyttävä Japani on tekstin tärkein oikeutus Yhdysvaltain vastatoimille, jotka muutoin voitaisiin tulkita itsekkääksi protektionismiksi. Kuvaus myös tukee merkittävästi artikkelin tarjoamaa vaikutelmaa epäkypsästä ja Yhdysvaltojen ohjausta kaipaavasta harhaantuneesta liittolaisesta.¹⁸²

2.4 Tehokkaat ja itsekkäät - Japani eksoottisena itämaana

Kuten aiemmin on sivuttu, ”Japan Want’s to Make Friends” ja ”Japan Must Join the World” joutuvat kuvaamaan japanilaisia myös ihmisinä, tai vähintäänkin kansana, vaikka tekstien painoarvo onkin talousasioissa. 1940 luvulla kirjoitetut Newsweek- ja Fortune tekstit päätyivät kuvaamaan kohdettaan positiivisessa valossa, mutta 1980-luvun erityisolosuhteet merkitsivät kuvauksen pohjavireen merkittävää muuttumista.¹⁸³

Fortunen artikkeli ”Japan Want’s to Make Friends” lähestyy japanilaisten kuvaamista hyvin varoen. Teksti vahvistaa lause lauseelta sanomaansa, että maana Japani on vaikutuksille altis ja ohjausta kaipaava (kuten keskenkasvuinen lapsi), mutta itse japanilaisia kuvataan hyvin niukkasanaisesti. Teksti lainaa useita haastattelut antaneita japanilaisia poliitikkoja ja virkamiehiä, mutta ei tästäkään huolimatta kuvaile heistä ketään henkilökohtaisella tasolla. Kirjoitus pitäytyy puhtaasti henkilöiden aseman esittelyssä ja mielipiteiden kertomisessa, ihmisiä itseään ei kuvata tarkemmin. Myös muilta osiltaan teksti pyrkii lähes välttämään tilannetta, jossa se joutuisi kuvamaan Aasian talousmahdin kansaa. Vain parissa lyhyessä osiossa viitataan muutamalla sanalla

---

¹⁸⁰ ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁸¹ ”export offensive”, ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁸² ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁸³ ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985. ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985. Morris 2011.

japanilaisten tunnettuun korkeaan työmoraaliin ja asumisen ahtauteen, eikä näitäkään asioita erityisesti korosteta.¹⁸⁴ Tämä sopii hyvin yhteen artikkelin moittivan sävyn kanssa: japanilaisia ei kuvata turhan tarkasti, ettei eksoottinen tai hupaisa kuva vain pääsisi harhaannuttamaan yhdysvaltalaisia lukijoita siitä asiasta, että kyseessä on Yhdysvaltojen tärkeä liittolainen. Lukijan myötämielisyyttä japanilaisia kohtaan lisätään myös yhdysvaltoihin ihailevasti, kiitollisesti, tai alentuvasti suhtautuvien japanilaisten lainausten hyödyntämisellä.¹⁸⁵

”Japan wants to make friends” tyytyy hyödyntämään japanilaisten nimittelyä ja voimakkaiden tunteita kognitioivien sanojen käyttöä hyvin maltillisesti. Tärkeimpänä käsitteen määrittelynä voidaan pitää Japanin leimaamista ”itsekeskeiseksi tiukkapiipoksi”¹⁸⁶ heti aloituskappaleessa. Määrittely esitetään heti kirjoituksen alkusanoissa, mikä jo omalta osaltaan herättää mielenkiintoa ja kannustaa lukemaan lisää. Seuraavat viisi sivua ovatkin perusteellista ja *toistuvaa* todistelua siitä, etteivät aloituksen kovat sanat ole liian ankaria. Toisen valtion leimaaminen niinkin epämiellyttäväksi kuin ”itsekeskeiseksi tiukkapiipoksi” on erittäin kunnianhimoinen tavoite, mutta Fortune luottaa huomattaviin propagandistisiin voimavaroihinsa, ja rakentaa määrätietoisesti haluamaansa kuvaa. Muilta osin teksti ei juuri käytä voimakkaita sanoja varsinaisina mielipidevaikuttamisen keinoina; ne alennetaan lähinnä retoriseksi tempuiksi, jotka helpottavat tekstin luettavuutta ja vastaanotettavuutta.¹⁸⁷

Fortunen artikkeli avataan nimettömäksi jäävältä japanilaiselta ulkoministeriön työntekijältä saadulla varsin filosofisella kommentilla:

*[Me japanilaiset] Tiedämme miten rikastua. Tragedia on, ettemme tiedä, kuinka olla rikkaita.*¹⁸⁸

Lainaus tiivistää laskelmoidusti artikkelin viestillisen ytimen: Japanin taitoa talousmaailman oman edun tavoittelijana ei voi kiistää, mutta se on kuitenkin muilta osin keskenkasvuinen ja kipeästi kehittyneempien talousmaiden (lue Yhdysvaltojen) ohjauksen tarpeessa.¹⁸⁹ Kommentin erinomainen sopivuus tekstin sanomaan -

¹⁸⁴ “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁸⁵ “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985. Alenius 2014, haastattelu.

¹⁸⁶ ”self-centered tightwad”, “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁸⁷ “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁸⁸ “We [Japanese] know how to become rich. The tragedy is that we don’t know how to be rich.”, “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁸⁹ “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

yhdistettynä sen nimettömyyteen, antaa vahvan syyn epäillä, että lainauksen takana on yhdysvaltalaisen lehtimiehen kynä, japanilaisen virkamiehen lausahduksen sijasta.¹⁹⁰ Tätä viittaustasojen liiallista harmonisointia voidaan pitää yhtenä artikkelin harvoista propagandistisista virheistä, vaikkakin sen vaikutusta tekstin aikalaisiin lukijoihin on lähes mahdotonta arvioida.

Artikkelin valokuvilla on merkittävä asema tekstin pääsanomaa tukevana vaikuttajina. Tekstin toinen sivu täyttyy suuresta kuvasta yli puoliksi: otoksessa esiintyy ryhmä ilmeisesti paraatissa marssivia japanilasia sotilaita. Kuvateksti kuuluu:

*Japanin sotilaallinen perinne on hädin tuskin elossa. Huolimatta Yhdysvaltain painostuksesta laajentaa asevoimiaan, Japani pitää ne pieninä.*¹⁹¹

Kuvan sotilaat on puettu länsimaalaistyyliin univormuihin ja eturivin ojennettuja käsiä koristavat sapelit katanojen sijasta. Ainoastaan asemiesten kasvot ja taustalla siintävät kanji-merkit osoittavat, ettei kyseessä ole esimerkiksi yhdysvaltalaisen sotilaiden paraati. Tämän yhdenmukaisuuden yhdysvaltalaisiin sotilaisiin toivottiin varmasti julkaisun aikoihin laukaiseen yhdysvaltalaisessa kohdeyleisössä positiivisia kognitioita, joiden tarkoituksena on voimistaa tunnetta siitä, että kuvan japanilaiset sotilaat ovat kuitenkin samalla puolella kuin amerikkalaiset, monista puutteistaan huolimatta. Kuvateksti luo omasta puolestaan lohduttoman kuvan Japanin sotilaallisen perinteen tilasta. Teksti käyttää sanaa ”martial” (sotilaallinen, mutta myös kamppailullinen, taistelutaidollinen) eikä pelkästään ”military” tai ”soldiering” (armeija, sotilastaito), näin ollen viitaten rappion koskevan paitsi itse Japanin puolustusvoimia, myös sen historiaan uhkuvaa taistelulajiperinnettä.¹⁹²

Kolmatta sivua dominoi kuva Tokiosta, jonka pilvenpiirtäjien varjossa on suuri määrä pienen pieniä asuintaloja. Kuvatekstissä sanotaan:

---

¹⁹⁰ Ibidem.

¹⁹¹ “Japan’s martial tradition is barely alive. Despite U.S pressure to expand its armed forces, Japan will keep them small.”, “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁹² “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

*Eivät maanjäristykset, vaan [omistuksistaan] luopumattomat pienmaanomistajat pitävät Tokion lyhyenä ja kapeana – ja useimmat kaupungin asunnot täyteen ahdetteuina.*¹⁹³

Valokuvan tarkoitus on faktatasolla tukea tekstin kerrontaa siitä, kuinka kaupungeissa takapajuinen pienmaanomistus jarruttaa niiden kehittämistä ja kasvamista. Seurauksena ovat ahtaat ja epäkäytännölliset asuinolosuhteet.¹⁹⁴ Otoksen, ja koko asumisasian, esille tuomisen tarkoitus myyttisellä tasolla on entisestään vahvistaa mielikuvaa itsekeskeisistä ja lapsellisista japanilaisista: pienmaanomistajat eivät suostu luopumaan mitättömistä alueistaan, jotta suurempi ihmisjoukko hyötyisi ja kaupunki saisi kehittyä. Suuren kuvan alla on pieni kartta, joka näyttää myös tekstin mainitseman Tokiosta Chibaan rakennettavan tunnelisillan paikan. ”3,2 miljardin [dollarin] silta on vastaus kaupungin ahtauteen ja sen tavoitteena on helpottaa asuttopulaa ja ahtautta”¹⁹⁵ – vitsauksia, joita ei olisi ilman japanilaisten ahneutta.¹⁹⁶

Artikkelin neljännen sivun jo mainitussa suuressa valokuvassa näkyy joukko etiopialaisia. Kuvatekstissä kerrotaan:

*Hitaasti ulkomaanavulle lämpenevät japanilaiset keräsivät 1,7 miljoonaa huopaa ja yli 4 miljoonaa [dollaria] Etiopiaan.*¹⁹⁷

Otos linkittyy tekstin osioon, joka *taustoittaa* japanilaisten heikon osallistumisen kehitysyhteistyöhön toteamalla, että hyväntekeväisyys on maassa melko tuntematon konsepti. Tämän yksityiskohdan esille tuominen alleviivaa entisestään välitettävää kuvaa itsekeskeisistä japanilaisista.¹⁹⁸

Newsweekin ”Japan Must Join the World” puolestaan kuvaa japanilaisia jo aloituskappaleessaan lainauksella:

---

¹⁹³ “Not earthquakes but small landlords who refuse to let go [of their holdings] keep most of Tokyo short and squal – and most of the city’s apartments cramped.”, “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁹⁴ “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁹⁵ “Slowly warming to foreign aid, the Japanese collected 1.7 million blankets and raised over \$4 million for Ethiopia.”, “Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁹⁶ “Japan Want’s to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

¹⁹⁷ Ibidem.

¹⁹⁸ Ibidem.

*Japanilaiset eivät edelleenkään ole valmiita liittymään maailmaan. -- He tuntevat itsensä hyvin erillisiksi. He tiedostavat älyllisesti tarpeen liittyä maailmaan, mutta askel on edelleen ottamatta.*¹⁹⁹

Kommentin takana on Yhdysvaltojen entinen Japanin suurlähettiläs ja Harvardin ”Aasia-spesialisti”²⁰⁰, Edwin O. Reischauer. Artikkelin aloittaminen japanilaisia kuvaavalla, suorastaan määrittävällä, kommentilla luo pohjavireen tekstin tarjoamalle kuvalle japanilaisista. Heidät kuvataan omaa etuaan tavoitteleviksi, mutta samalla ulkomaailmaan lapsekkaan pelokkaasti suhtautuviksi. Tekstin *lopetus* kuitenkin toteaa yksinkertaisesti, että tällaisen käyttäytymisen aika on jo ohi, ja maan on muutettava ajatteluaan kypsempään – siis yhdysvaltalaisempaan suuntaan.²⁰¹

Läpi kirjoituksen Japanin talouselämään liitetään toistuvaa negatiivissävytteistä *nimittelyä*. Esimerkiksi maan menestyksestä ulkomaanvientiä nimitetään ”vienti offensiiviksi” ja sen tuonin vähäisyyttä kutsutaan ”järkähtämättömäksi pyrkimykseksi pitää merkittävät ulkomailla valmistetut tuotteet poissa Japanin rannoilta”.²⁰² Artikkelin myös hyödyntää negatiivisten kognitioiden retorista ja kuvaa muokkaavaa vaikutusta liittämällä japanilaisiin runsaasti pahasävyisiä sanoja, esimerkiksi: aggressiivinen²⁰³, ulkopuolisilta suljettu²⁰⁴, brutaalit faktat²⁰⁵, pelko tuontia kohtaan²⁰⁶, uhkaa koko maailman taloutta²⁰⁷ ja pelottavat maailmanlaajuiset mahdollisuudet²⁰⁸. Negatiivissävytteisten sanojen joukosta on poimittavissa vain pari positiivista sanaa, ja näitäkin käytetään talouden ongelmia taustoittavasti (tehokkaat japanilaiset²⁰⁹ the efficient japanese) tai ironisesti (kaikki mahtavat tuotteet, joita japanilaiset tuovat²¹⁰). *Toistuvat* japanilaisiin liittyvät negatiiviset *nimittelyt*, yhdistettynä kuvaukseen kehitysmaita hyväksikäyttävästä ja Yhdysvaltojen avulla ratsastavasta Japanista,

---

¹⁹⁹”The Japanese are still not really ready to join the world -- They still feel themselves very separate. They realize the need to join the world intellectually, but they still need to make that step.”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²⁰⁰ “Asia specialist”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²⁰¹ “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²⁰² “--Japan remains unyielding in its determination to keep manufactured imports of any consequence away from its shores.”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²⁰³ “aggressive”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²⁰⁴ “closed to outsiders”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²⁰⁵ “brutal facts”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²⁰⁶ “phobia against imports”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²⁰⁷ “threatening the economy of the entire world”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²⁰⁸ “frightening global prospects”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²⁰⁹ “the efficient Japanese”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²¹⁰ “all the wonderful products the Japanese are importing”, “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

välittävät hyvin negatiivisen kuvan artikkelin lukijoille.²¹¹ Vaikka itse maan kansaa tai heidän elämäntapaansa ei juurikaan kuvata, teksti saavuttaa tavoitteensa *identifikaatioehdotusten polarisoinnissa* muita keinoja hyödyntämällä.

”Japan Wants to Make Friends” ja ”Japan Must Join the World” kuvaavat japanilaisia itämaalaisina hyvin etäisesti. Artikkeleiden pääpaino on Japanin talouden, erityisesti ulkomaankaupan, arvostelussa, eikä näin olekaan luontevaa kuvata paikallisia liian tarkasti. Molemmat artikkelit hyödyntävät kuitenkin jossain määrin tätä kuvaamista halutun Japanikuvan välittämisessä. Fortune esittää omassa tekstissään japanilaiset omistushaluisiksi ja opportunistisiksi. Tämä tehdään kuitenkin hyvin hienovaraisesti, käsittelemällä tekstissä paikallista rakentamista ja ulkomaanapua – täysin irrallisia asioita, jotka saadaan *motivoivalla logiikalla* toimimaan japanilaisten luonnevikojen esimerkkeinä.²¹² Fortune tavallaan siis hyödyntää *asian vierestä todistelua* tarjotessaan kuvaa pikkumaisista japanilaisista. Se ei kuvaa maata tai sen kansaa ruohonjuuritasolla, vaan antaa talouteen liitettävien negatiivishenkisten kuvausten toimia koko kansakuntaa määrittävänä piirteenä. Newsweekin teksti ei turvaa hienovaraisuuteen, vaan hyödyntää runsasta nimittelyä japanilaisia kuvatessaan. Kuten myös tekstin lyhyeen pituuteen sopii, se ei rakenna pitkiä *taustoituksia* tai *motivoivan logiikan* todisteluja, vaan hyödyntää retorisesti mukaansatempaavaa ja iskulausemaista *tavallistamista*.²¹³ Erot artikkeleiden välillä selittyvät pitkälti lehtien tyylillisillä eroilla, mutta myös niiden käytettävissä olevan palstatilan epäsuhdalla: Newsweekin on ollut pakko hyödyntää nimittelyä voidakseen välittää haluamaansa kuvaa alle sivun mittaisessa tekstissä, kun taas Fortunella on käytössään enemmän tilaa ja näin ollen erilaisia keinoja.

Fortunen ”Two Billion Dollar Failure in Japan” ja ”Japan Want’s to Make Friends” kuvaavat Japania ja sen kansaa vuosina 1949 ja 1985. Ensimmäisen artikkelin pohjavire japanilaisia kuvattaessa on varsin positiivinen: se korostaa paikallisten ahkeruutta ja lapsenomaisia hyveitä, ja antaa myös arvoa heidän elämäntavalleen. Propagandistisesti tämän positiivisen kuvauksen tarkoitus oli 1949 perustella Japanin arvoa liittolaisena ja samalla teroittaa Yhdysvaltojen miehityshallinnolle osoitettua kritiikkiä.²¹⁴ ”Japan Want’s to Make Friends” puolestaan välittää negatiivisempaa kuvaa japanilaisista: heidän väitetty lapsenomaisuutensa nähdään keskenkasvuisuuden ja itsekkyyden

---

²¹¹ ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

²¹² Ibidem.

²¹³ Ibidem.

²¹⁴ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art.) Fortune huhtikuu 1949.

ilmentäjänä, ei enää viattomuutena. Paikallinen elämäntapa ei myöskään saa kirjoituksessa arvoa osakseen, vaan teksti vaikenee asioista, joita ei kritisoi. Myöhemmin kirjoitetun artikkelin propagandistinen tavoite on ollut päinvastainen verrattuna edeltäjänsä: se on halunnut esittää japanilaiset epämiellyttävinä ja vieraina, vallitsevaa poliittisista ilmapiiriä mukaillen.²¹⁵ Fortunen artikkelit ovat erinomainen esimerkki siitä, kuinka saman lehden yhdenmukaisella tyyllillä ja pitkälti samoja mielipidevaikuttamisen keinoja hyödyntävällä kirjoituksella on mahdollista välittää samasta kohteesta lähes päinvastaista kuvaa. Ne myös osoittavat, kuinka hedelmällistä on historiallisen kontekstin sitä vaatiessa kääntää mielikuvien kelloa taaksepäin, ja palauttaa aikaisemmin vallinneita elementtejä osaksi yleisölle tarjottavaa kuvaa. Nämä menneisyydestä tutut elementit kun on helpompi hyväksyä osaksi nykyisyyttä.²¹⁶

Myös Newsweekin artikkeleiden ”Behind the Japanese Purge” ja ”Japan Must Join the World” välittämät kuvat japanilaisista poikkeavat merkittävästi toisistaan. 1947 julkaistun ”Behind the Japanese Purge” tekstin historiallinen erityispiirre on sen julkaisuajankohta heti toisen maailmansodan päättymistä seuranneina vuosina. Tämä päättyneen konfliktin läheisyys näkyy yrityksenä todistella muidenkin kuin vihollisten japanilaisten olemassaoloa. Tekstin tavoitteena oli miehityshallinnon kritisoiminen ja toisaalta positiivisemmän Japanikuvan välittäminen. Tavoitteita lähestyttiin voimakkaalla hyökkäyksellä miehityshallintoa vastaan, samalla kun artikkeli pyrki erottamaan viholliset ja liittolaiset japanilaiset toisistaan.²¹⁷ ”Japan Must Join the World” julkaistiin puolestaan 1985 historiallisessa tilanteessa, jossa Japani oli jo useiden kymmenien vuosien ajan ollut Yhdysvaltojen merkittävä liittolainen ja talouskumppani. Maan liiallinen menestys vientivoittoisen kaupan saralla kuitenkin kirvoitti paljon arvostelua ja vihamielisyyttä kauppataseen kasvavaan alijäämään joutuneissa Yhdysvalloissa. Vaikka 1985 kirjoitettu artikkeli nojasi Newsweekille tuttuun ulosantiin ja tyyliin, se on kirjoitettu enemmän mielipidekirjoituksen kuin puhtaan uutisoinnin mukaiseksi. Tämä vaikutuskeinojen ja esitystyylin eroavuus selittyy lähinnä historiallisen kontekstin muutoksella ja sillä, että siinä missä ”Behind the Japanese Purge” tekstin tarkoitus oli muuttaa vallitsevaa kuvaa Japanista, ”Japan Must

---

²¹⁵ ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985. Morris 2011.

²¹⁶ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art.) Fortune huhtikuu 1949. ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

²¹⁷ ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

Join the World” puolestaan enemmän mukaili aikalaistensa mielipiteitä.²¹⁸ Tämä vallitsevan ilmapiirin mukainen suhtautuminen kuvattavaan kohteeseen on saattanut toimia motiivina voimakkaalle sanomalle, jota tuettiin vähäisemmillä faktoilla kuin aiemmin. Kuvan muokkauksen teorian mukaan lähestymistapa on perusteltu, sillä vallitsevaa kuvaa vastaan käyvä tai sitä merkittävästi muokkaava esitys laukaisee vastaanottajassa voimakkaamman vastustuksen, mikä merkitsi että ”Behind the Japanese Purge” joutui hyödyntämään merkittävää propagandan keinojen käyttöä tämän vastustuksen kiertämiseksi. ”Japan Must Join the World” puolestaan tarjosi helpommin vastaanotettavan, ja näin ollen kevyemmin taustoitettavan kuvan lukijoilleen.

2.5 Uutta väriä ja erilaisia kuvia – Propagandan väri ja artikkelien välittämä kuva

Fortunen artikkeli ”Japan Wants to Make Friends” antaa, lehden tyylille uskollisena, itsestään kuvan objektiivisena uutisointina. Kirjoitus on rakennettu hyödyntäen runsasta *valikoitua informaatiota*: tilastollisia faktoja ja haastatelluilta lainattuja kommentteja. Viestin vastaanottajalle kirjoittajat esittäytyvät laadukasta uutisointia tarjoilevina journalisteina. Tekstin sisältö on kuitenkin hyvin japanilaista talouselämää ja hallintoa sormella osoitteleva ja Yhdysvaltojen vastaavia jalustalle nostava. Artikkelin laatijoiden puhtaasti informatiiviset motiivit voidaankin kyseenalaistaa ja heidän kirjoitustaan voidaan tutkia propagandan suurennuslasilla. Väritään kirjoitus voidaan lukea selkeästi harmaaseen propagandaan: se esiintyy rohkeasti lehden ja kirjoittajien oikeilla nimillä, näennäisen objektiivisena ja informatiivisena artikkelina. Vaikka kirjoitus ei salaa alkuperäänsä, se näkee kuitenkin huomattavan määrän vaivaa häivyttääkseen tarkoituksensa: tämä kategorisoi sen selkeästi harmaan propagandan piiriin.²¹⁹

”Japan Wants to Make Friends” artikkelin julkaisuajankohta näkyy merkittävästi tekstin tarjoamassa Japanikuvassa, ja keinoissa, joilla tätä kuvaa rakennetaan. Japanin taloudellinen nousu ja vastaavasti Yhdysvaltojen kyvyttömyys kilpailla liittolaisensa kanssa kaupallisesti tarkoitti, että hämmentävälle tilanteelle kaivattiin Amerikassa selitystä ja koetulle epävarmuudelle (jollei jopa suoranaishuutoon pelolle) purkautumiskanavaa. Fortune artikkeli pyrki vastaamaan huutoon esittämällä Aasian

---

²¹⁸ ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²¹⁹ ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

talousmahdin jatkuvan menestyksen syyksi itsekeskeisen ja opportunistisen kaupankäynnin, joka ei huomioi liiemmin yleisiä moraalisia normeja, eikä muiden talouksien etuja. Teksti siis perustelee Japanin ylivoimaisuuden eräänlaisella sääntöjen noudattamattomuudella, mikä tarkoittaa, ettei saavutettua menestystä voida pitää ansaittuna. Teksti myös todistelee toistuvasti, että Japanin asema teollisuusmaiden eturivissä on puhtaasti Yhdysvaltojen tuen ansiota. Tarjottu perustelu kääntää mielikuvien kelloa huomattavasti taaksepäin, sillä se asettaa japanilaiset jälleen vihatuksi (tai vähintäänkin arveluttavaksi) ulkoryhmäksi, samalla kun se nostaa yhdysvaltalaisten sisäryhmää jalustalle. Vastakkainasettelu tarjoaa siis artikkelin historiallisen kontekstin kysynnän mukaisen kuvan, sillä se tyydyttää sekä tarpeen selittää nykyisyyttä, että tarjoaa vastaanottajien negatiivisille tunteille sopivan purkautumiskohteen sisäisen koheesion ja mielenrauhan saavuttamiseksi.²²⁰

”Japan Must Join the World” noudattaa Newsweekille tavanomaista asiallista tyyliä ja selkeää kirjoitusasua. Artikkelin myös hyödyntää tehokasta *informaation valikointia* ja faktanomaista esittämistä, mikä rakentaa vastaanottajalle kuvaa objektiivisesta uutisoinnista. Kirjoituksen sanavalinnat (*nimittely, viittaustasojen harmonisointi*) ovat kuitenkin toistuvasti ristiriidassa objektiiviselle uutisoinnille asetettavien odotusten kanssa. Kirjoittaja tuo myös selkeästi oman mielipiteensä esille ottamalla kantaa siihen, mitä Yhdysvaltojen presidentin tulisi tehdä, ja mitkä motiivit japanilaista liike-elämää liikuttavat. Nämä rakenteelliset ja tyylilliset eroavuudet objektiivisesta uutisoinnista merkitsevät, että artikkeli lähentää itseään valkoiseen propagandaan, vaikka ei puhtaasti siihen kuulukaan. Kirjoittaja esiintyy omalla nimellään ja hän myös selkeästi kertoo, miksi tiettyjä toimia kaivattaisiin ja mitä niillä saavutettaisiin. Artikkelin ei kuitenkaan tähdenä, että kyseessä on mielipide, vaan paremminkin pitää esitettyjä käsityksiä totuuksina. Voidaan myös kyseenalaistaa, onko Newsweekin esittämä motiivi Japanin uhkaamiselle diplomaattisilla seuraamuksilla (kehitysmaiden auttaminen ja maailmanlaajuisen talousjärjestelmän jatkuvuuden turvaaminen) todellakin artikkelin julkaisua ajava voima, vai vaikuttiko esimerkiksi Yhdysvaltojen omalle taloudelle epäsuotuisa kilpailutilanne vaatimuksiin japanilaisten tuotteiden maahantuonnin jarruttamisesta tulleilla.²²¹

---

²²⁰ ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

²²¹ Ibidem.

1980-luvun puolivälin erityisolosuhteet Yhdysvaltojen ja Japanin suhteissa näkyvät myös Newsweekin artikkelissa ”Japan Must Join the World”. Teksti selittää Japanin taloudellista menestystä Yhdysvaltojen avun häikäilemättömällä hyväksikäytöllä, kehitysmaiden riistämällä sekä globaalin talousjärjestelmän vakaudesta piittaamattomuudella. Kirjoitus siis muuttaa Fortunen tavoin merkittävän taloudellisen onnistumisen alhaiseksi, lähes rikolliseksi hyödyn hankkimiseksi. Newsweek ei kuitenkaan esitä vallitsevaa tilannetta Yhdysvalloille vaaralliseksi, vaan se perustelee vaatimuksia Aasian liittolaisen suunnanmuutokseen heikompien edulla. Vaikka artikkeli siis rakentaa tarjoamallaan kuvalla vastakkainasettelua yhdysvaltalaisten ja japanilaisten välille, se ei kuitenkaan pidä asetelmaa tasaväkisenä, vaan esittää Japanin selkeästi Yhdysvaltoja heikommaksi toimijaksi myös talouden näyttämöllä. ”Japan Must Join the World” siis tarjoaa kuvaa, jonka tehtävänä on toisaalta rauhoittaa vastaanottajaansa, toisaalta suunnata tämä Japania vastaan.

”Japan Want’s to Make Friends” ja ”Japan Must Join the World” artikkelit käsittelevät Japania ja erityisesti sen taloutta hyvin kriittisesti. Ne asettavat japanilaisten kaupankäynnin etiikan ja määränpäättäjiksi, samalla kun käyttävät (hyvin valikoivasti) Yhdysvaltoja esimerkkinä oikeasta toiminnasta. Fortune pysyy uskollisena lehden tyyppilliselle linjalle, ja hyödyntää artikkelissaan tyyliä ja keinoja, jotka eivät ole ristiriidassa objektiivisen uutisoinnin kanssa. Artikkelit haluaa antaa itsestään kuvan rippumattomana informaation jakajana, mikä on tietoisesti hyödynnetty keino parantaa tekstin vaikuttavuutta.²²² Newsweek puolestaan poikkeaa puhtaan uutisovasta otteesta ottamalla selkeästi kantaa siihen, miten Yhdysvaltojen tulisi reagoida kirjoituksen aikaiseen olevaan tilanteeseen. Äkkiseltään tämä kannanotto tuntuu lehden linjan vastaiselta, mutta kuten aiemmin on todettu, Newsweekin tavoitteena on ollut tekstissään vallitsevan mielipiteen mukailu ja kärjistäminen, ja niinpä lehti on päätenyt käyttämään aiemmasta poikkeavia vaikuttamisen keinoja.²²³

Fortune artikkeleiden ”Two Billion Dollar Failure in Japan” ja ”Japan Want’s to Make Firends” välissä kuluneet neljäkymmentä vuotta eivät näy eroavuutena tekstien propagandan värissä. Lehti oli pyrkinyt mesnestymään omalla räväkällä ja huolellisella tyyllillään, eikä näin ollen olisi ollut järkevää lähteä muuttamaan radikaalisti (ja näin ollen huomiota herättävästi) suuria asioita artikkelin ulosannissa. Lehden kuluttajat

---

²²² ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

²²³ ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

osasivat varmasti myös odottaa tietynlaista uutisointia sen poimissaan. Ajan kuluminen näyttäytyykin artikkeleiden tapauksessa hienovaraisemmin. Fortune oli vuosien saatossa vakiinnuttanut asemansa, ja halusi jatkaa menestystään 80-luvulla. Näinpä myöhemmän artikkelin laadinnassa on hyödynnetty aiemmin kerättyä hyvää mainetta, mutta toisaalta sillä oli paineet tuottaa kuluttajilleen näiden toivomaa sisältöä. Tutkijan näkökulmasta voin sanoa Fortunen rakentaneen, kehittäneen ja ylläpitäneen erinomaisen objektiiviselta vaikuttavan uutisoinnin otteensa artikkeleissaan aina toisesta maailman sodasta 1990-luvun alkuun. Asiaa tietämätön nimittäin voisi luulla, että artikkeleilla on sama kirjoittaja.²²⁴

Newsweekin ”Behind the Japanese Purge” ja ”Japan Must Join the World” artikkeleiden julkaisua erottaa sama lähes 40 vuoden aika kuin Fortunen tekstejä. Newsweekin julkaisuissa on kuitenkin havaittavissa huomattavasti suurempi eroavaisuus siinä, minkälaisen kuvan ne antavat itsestään mielipidevaikuttajina ja Japanikuvan välittäjinä. Artikkeleita yhdistää huoliteltu ja tiivis rakenne, joka selittyy osittain Newsweekin kirjoitusten lyhyellä pituudella (vertaa Fortune). Molemmat hyödyntävät tarkkaa *informaation valikointia* ja tehokasta *tavallistamista*, mutta nämä kuvanrakennuksen elementit on piilotettu tehokkaasti uutisoinnilta vaikuttavaan artikkeliin. Kuitenkin, siinä missä ”Behind the Japanese Purge” varjelee uutisoinnilta vaikuttavaa kuvaa itsestään läpi tekstin²²⁵, ”Japan Must Join the World” luopuu osasta objektiivisuuden vaikutelmaa tavoitellessaan parempaa vaikuttavuutta. Artikkelit tarjoaa toistuvasti mielipiteitä siitä, mitä Yhdysvaltojen pitäisi tehdä, ja vaikka nämä mielipiteet on esitetty tekstin asialliseen tyyliin sopivasti ja perusteltu käyttäen *informaation valikointia*, *tavallistamista* ja *identifikaatioehdotusten polarisointia*, ne silti rikkovat kuvaa puhtaasti uutisoivasta kirjoituksesta.²²⁶ Newsweekin artikkeleita voidaan käyttää esimerkkinä tilanteesta, jossa julkaisija muuttaa vaikuttamiseen tähtäävien keinojen ja vaikuttamispyrkimyksen välineenä toimivan artikkelin itsestään antaman kuvan välistä suhdetta. Tämä mahdollisuus tekstin sisäisten keinojen ja painotusten muuttamiseen

---

²²⁴ ”Two Billion Dollar Failure in Japan” (art). Fortune huhtikuu 1949. ”Japan Wants to Make Friends” (art.) Fortune 2.9.1985.

²²⁵ ”Behind the Japanese Purge—American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947.

²²⁶ ”Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

tarkoittaa, että Newsweekin julkaisut pystyivät reagoimaan huomattavan tehokkaasti eri aikoina ja eri tilanteissa esiintyvien propagandististen tarpeiden täyttämiseen.²²⁷

---

²²⁷ ”Behind the Japanese Purge–American Military Rivalries” (art.). Newsweek 27.1.1947. “Japan Must Join the World” (art.) Newsweek 4.11.1985.

LOPPULAUSE

Tutkimani Newsweekin ja Fortunen artikkelit ovat täysin toisistaan riippumattomia kirjoituksia, joiden yhdistävänä tekijänä on ollut paitsi Japanin, myös Japanin ja Yhdysvaltojen suhteen kuvaaminen. Vaikka tekstit poikkeavat toisistaan merkittävästi, on niistä mahdollista poimia joukko elementtejä, joista niiden tarjoamat Japanikuvat muodostuvat. Osa näistä elementeistä on havaittavissa kaikissa teksteissä, osa vaihtelee artikkelien välillä. Tutkimukseni kuitenkin osoittaa, että on usein edullista jakaa lähteen tarjoama kuva rajatumpiin osatekijöihin tarkastelun terävöittämiseksi. Tämän jaon seurauksena on mahdollista päästä pureutumaan syvällisemmin paitsi lähteen rakenteeseen, myös siihen, miten historiallinen konteksti on vaikuttanut sen muotoon. Tutkimukseni tapauksessa kaikista artikkeleista oli mahdollista löytää elementtejä, jotka kuvasivat Japania Yhdysvalloille toisaalta haitallisena, toisaalta vähintäänkin potentiaalisen hyödyllisenä toimijana. Kaikki lähteet myös kuvasivat tavalla tai toisella japanilaisia ihmisinä, kansana tai valtiona. Tekstien julkaisuaikakohdat ja kirjoittajien motiivit toimivat puolestaan kuvaelementtien eriävien esittämistapojen ja painotusten selittäjinä.

Newsweek ja Fortune päätyivät kuvaamaan Japania 1940-luvun lopulla hyvin positiivisessa valossa, mutta 1980-luvun puolivälissä molemmat tarjosivat samasta kohteesta hyvin negatiivista käsitystä. Voimakkaasti eroavien kuvien taustalta löytyvät kirjoitusajankohtien merkittävästi eroavat historialliset tilanteet ja niiden sanelemat tarpeet. Aikaisemmin julkaistujen artikkelien aikaan vallitsevaa todellisuutta edustivat sodan hävinneen ja miehitetyn Japanin hiljattainen jälleenrakennus ja maailman nopea siirtyminen toisesta maailmansodasta kylmään sotaan. Tämä siirtymä merkitsi myös mielikuvallisesti ripeitä rintamalinjojen uudelleen vetoja, mikä tarkoitti, että liittolaisen Japanin kuvalle oli kysyntää. Samaan aikaan miehityshallinnon sotilaiden sädekehät alkoivat hiipua, mikä teki heidän toimiansa arvostelemisen mahdolliseksi. 1980-luvun artikkeleiden julkaisun aikaan tilanne Yhdysvaltojen ja Japanin suhteessa oli muuttunut merkittävästi. Entinen heikko käskytettävä oli yhä enenevässä määrin noussut (ainakin taloudellisesti) Yhdysvaltojen rinnalle varteenotettavana kilpailijana, mikä vaati jälleen muutoksia suurelle yleisölle tarjottuun Japanikuvaan. Tällä kertaa mielikuvien kelloa pyöräytettiin taaksepäin ja vallitsevaksi tilanteeksi esitettiin jälleen lähes sotahenkinen vastakkainasettelu amerikkalaisten ja japanilaisten välillä. Tätä kuvaa kuitenkin liennytettiin korostamalla maiden välistä pitkää liittolaisuutta ja Yhdysvaltojen

myyttistä ylivertaisuutta, osittain tilanteen liiallisen kärjistymisen välttämiseksi, osaltaan amerikkalaisten tuntemaan ahdistuksen lievittämiseksi.

Kaikissa tutkimissani artikkeleissa propagandan erinäisten työkalujen hyödyntämisellä oli merkittävä rooli tekstien tarjoaman Japanikuvan rakentajina. Näiden keinojen hyödyntämisellä tavoiteltiin paitsi selkeää ja retorisesti viihdyttävää viestiä, myös sanoman tehokasta sisäistämistä ja hyvää vaikuttavuutta. Vaikka kaikki lähteeni hyödynsivätkin pitkälti samoja mielipidevaikuttamisen keinoja, niiden soveltaminen oli joka tapauksessa erilaista. Artikkelien pituus, tyyli ja ennen kaikkea historiallinen konteksti, jossa ne oli laadittu, saneli sen, miten yksittäisiä propagandan työkaluja hyödynnettiin, sivuttiin tai jätettiin kokokaan käyttämättä. Tämä monipuolisuus, muokattavuus ja sovellettavuus kulloiseenkin historialliseen kontekstiin osoittaa, kuinka tehokkaita ja monikäyttöisiä mielipidevaikuttamisen keinot ovat mielikuvien rakentajina ja -levittäjinä.

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

I PAINETUT LÄHTEET

Sanoma- ja aikakauslehdistö

Newsweek 27.1.1947

Fortune huhtikuu 1949

Newsweek 4.11.1985

Fortune 2.9.1985

I SANAKIRJAT JA HAKUTEOKSET

Foot, John: *Benito Mussolini*. Encyclopedia Britannica.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/399484/Benito-Mussolini> (Luettu 23.5.2012)

James, D. Clayton: *Douglas MacArthur*. Encyclopedia Britannica.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/353669/Douglas-MacArthur> (Luettu 23.5.2012)

Smith, Bruce: *Propaganda*. Encyclopedia Britannica.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/478875/propaganda> (Luettu 21.5.2012)

Allied Powers. Encyclopedia Britannica.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/16380/Allied-Powers#ref754272> (Luettu 23.5.2012)

Zaibatsu. Encyclopedia Britannica

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/655416/zaibatsu> (Luettu 23.5.2012)

Horace Bristol. Horace Bristol

<http://www.horacebristol.com/index.html> (Luettu 1.4.2014)

Fortune in the 1930s. University of Virginia.

<http://xroads.virginia.edu/~1930s/print/fortune/index.html> (Luettu 22.5.2012)

III TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Alenius 2014, haastattelu.

Alenius, Kari: *haastattelu*, Oulu 2014.

Alenius 2014

Alenius, Kari: *Unselfishly for Peace and Justice – and Against Evil, The Rhetoric of the Great Powers in the UN Security Council, 1946-1956*. Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys, Rovaniemi, 2014.

Dower 1999

Dower, John: *Embracing Defeat – Japan in the Wake of World War II*. W.W Norton & Company / The New Press 1999.

Fält 2002

Alenius, Kari; Fält, Olavi K; Jalagin, Seija (edit.): *Looking at the Other – The study of Historical Images in Theory and Practise*. Oulun Yliopisto 2002.
<http://herkules.oulu.fi/isbn9514266331/isbn9514266331.pdf> (Luettu 15.12.2014)

Hook ym. 2001

Hook D. Glenn, Gilson Julie, Hughes W. Christopher, Dobson Hugo 2001: *Japan's Internatinal Relations – Politics, Economics and Security*. Routledge 2001.

- Mitchell 1996 Mitchell, Richard I: *Political Bribery in Japan*. University of Hawai'i Press 1996.
- Morris 2011 Morris, Narrelle: *Japan-Bashing – Anti-Japanism since the 1980s*. http://books.google.co.jp/books?id=9INUmDc65TAC&pg=PP7&lpg=PP7&dq=Japan-Bashing:+Anti-Japanism+since+the+1980s&source=bl&ots=DNf9mvvQvd&sig=uqAECbq2pLjtBEpvFcwE_OPi1o8&hl=ja&sa=X&ei=1zMMU6K1JJGNkgXB_IHYDg&ved=0CFAQ6AEwBA#v=onepage&q=Japan-Bashing%3A%20Anti-Japanism%20since%20the%201980s&f=false (Luettu 1.4.2014)
- Okkonen 2009 Okkonen, Tuula: ”Yhdysvaltojen suhtautuminen kulttuuriperintöön Japanin miehityksen ensimmäisenä vuonna”, *Ystävyyden monet kasvot*. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys, 2009.
- Ratz 2007 Ratz, David: “*Study of Historical Images*”, *Faravid* 31/2007.
- Saunavaara 2009 Saunavaara, Juha: “Ystävät vihollisten riveissä – Joseph C. Grew ja ”hyvien” japanilaisten olemassaolon todistaminen”, *Ystävyyden monet kasvot*. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys, 2009.

- Straker
Straker, David: Changing minds and persuasion -- how we change what others think, believe, feel and do.
<http://www.changingminds.org/index.htm>
(Luettu 22.5.2012)
- Seidensticker 1992
Gluck, Carol; Graubard, Stephen R. (edit.): Showa – the Japan of Hirohito. W.W Norton & Company 1992.
- Schonberger 1989
Schonberger, Howard: *Aftermath of War – Americans and the Remaking of Japan 1945–1952*. Kent State University Press, Kent, Ohio, 1992.
- Takamae 2002
Takamae, Eiji: *The Allied Occupation of Japan*. Käänt. Japanin kielestä Robert Ricketts ja Sebastian Swann. The Continuum International Publishing Group Inc, New York, 2003.
- Zur 2013
Zur, Ofer : *Love of Hating: the Psychology of Enmity*.
<http://www.zurinstitute.com/enmity.html>
(Luettu 21.12.2014)